60. KESKIVIIKKONA 3. TOUKOKUUTA 2000

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Vaaleja

1) Valiokuntien täydennysvaalit 1669

Lähetekeskustelu

2) Eduskunnan pankkivaltuuston kertomus 1999 1669
Kertomus K 3/2000 vp

Toinen käsittely

3) Hallituksen esitys laiksi ehdokkaan vaalirahoituksen ilmoittamisesta 1698
Hallituksen esitys HE 8/2000 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 8/2000 vp

4) Hallituksen esitys maakaasumarkkinalaiksi 1700
Hallituksen esitys HE 134/1999 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 8/2000 vp

5) Hallituksen esitys laeiksi palkkaturvalain 9 §:n ja siviilipalveluslain muuttamisesta 1700
Hallituksen esitys HE 19/2000 vp
Työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnan mietintö TyVM 3/2000 vp

6) Hallituksen esitys laiksi maa-aineslain muuttamisesta 1700
Hallituksen esitys HE 195/1999 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö YmVM 3/2000 vp
Lakialoite LA 20/2000 vp

7) Hallituksen esitys laiksi aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä annetun lain muuttamisesta 1701

Hallituksen esitys HE 14/2000 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö YmVM 4/2000 vp

Mietintöjen pöydällepano

8) Hallituksen esitys laiksi geenitekniikkalain muuttamisesta 1701

Hallituksen esitys HE 22/2000 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 8/2000 vp

9) Hallituksen esitys laeiksi torjunta-ainelain ja torjunta-ainelain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta 1702

Hallituksen esitys HE 24/2000 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 4/2000 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuuto

Nimenhuudossa merkitään täysistunnosta poissa oleviksi seuraavat edustajat:

Janina Andersson /vihr
Tuija Brax /vihr
Merikukka Forsius /vihr
Esko Helle /vas
Jyri Häkämies /kok
Timo Ihamäki /kok
Gunnar Jansson /r
Seppo Kanerva /kok
Kari Kantalainen /kok
Tarja Kautto /sd
Mari Kiviniemi /kesk
Paula Kokkonen /kok
Irina Krohn /vihr
Leena Luhtanen /sd
Markku Markkula /kok
Jukka Mikkola /sd
Håkan Nordman /r
Virpa Puisto /sd
Susanna Rahkonen /sd
Maija-Liisa Rask /sd
Mirja Ryynänen /kesk
Katja Syvärinen /vas
Ilkka Taipale /sd
Erkki Tuomioja /sd

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuu seuraava edustaja:

Kari Kantalainen /kok

Eduskuntatyöhön liittyvissä tehtävissä olevat edustajat

Merkitään, että puhemiesneuvosto on käsitellyt seuraavat ilmoitukset poissaolosta täysistunnosta eduskuntatyöhön liittyvän tehtävän vuoksi:

3.5. edustajat
Tarja Kautto /sd
Erkki Tuomioja /sd
3. ja 4.5. edustajat
Tuija Brax /vihr
Gunnar Jansson /r
3.—5.5. edustaja
Paavo Lipponen /sd
3.—7.5. edustajat
Nils-Anders Granvik /r
Kyösti Karjula /kesk
Rauha-Maria Mertjärvi /vihr
Juha Rehula /kesk
4. ja 5.5. edustajat

Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk
Jaakko Laakso /vas
Paula Lehtomäki /kesk
Suvi Lindén /kok
Martti Tiuri /kok
4.—12.5. edustaja
Tarja Kautto /sd

Sairauspoissaolot

Merkitään, että puhemiesneuvosto on käsitellyt seuraavan ilmoituksen poissaolosta täysistunnosta sairauden vuoksi:
3.—12.5. edustaja
Maija Rask /sd

Poissaololuvat

Merkitään, että puhemiesneuvosto on myöntänyt seuraavat luvat poissaoloon täysistunnosta muun syyn vuoksi:
3.5. edustajat
Jyri Häkämies /kok
Virpa Puisto /sd
3.—5.5. edustaja
Ilkka Taipale /sd

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäsenet

Puhemies: Ilmoitetaan, että valiokuntapaikkojen järjestelyä varten pyytää ed. Virén vapautusta sosiaali- ja terveysvaliokunnan varajäsenyydestä. Puhemiesneuvosto puoltaa pyyntöä.

Pyyntöön suostutaan.

Puhemies: Ilmoitetaan, että sosiaali- ja terveysvaliokunnan täydennysvaali toimitetaan ensi perjantaina 5 päivänä toukokuuta kello 13 pidettävässä täysistunnossa. Ehdokaslistat täydennysvaalia varten on vaalisäännön 13 §:n mukaan jätettävä keskuskansliaan viimeistään ensi perjantaina kello 10.

PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ASIAT:

1) Valiokuntien täydennysvaalit

Vaalit

Puhemies: Päiväjärjestyksen 1) asiana on valiokuntien täydennysvaalit.

Kun suuren valiokunnan, hallintovaliokunnan, sivistysvaliokunnan, tulevaisuusvaliokunnan ja ympäristövaliokunnan täydennysvaaleja varten vaalisäännön 8 ja 13 §:n mukaisesti jätetyissä ehdokaslistoissa on valiokuntien jäseniksi ja varajäseniksi ehdotettu valittaviksi yhtä monta kuin vaaleissa on valittavia, totean vaalisäännön 10 §:n nojalla, että vaalit ovat yksimielisiä ja että valituiksi ovat tulleet ehdokaslistojen mukaisesti

suuren valiokunnan varajäseneksi ed. M. Pietikäinen,
hallintovaliokunnan jäseneksi ed. Granvik,
sivistysvaliokunnan varajäseneksi ed. Gestrin,
tulevaisuusvaliokunnan jäseneksi ed. Gestrin
ja
ympäristövaliokunnan jäseneksi ed. Gestrin.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Eduskunnan pankkivaltuuston kertomus 1999

Lähetekeskustelu
Kertomus K 3/2000 vp

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Ilkka Kanerva /kok:** Arvoisa puhemies! Pankkivaltuuston kertomus on sen vuoksi tärkeä ja mielenkiintoinen, että se arvioi sitä toimintavuotta, jolloin Suomi on ensimmäistä kauttaan jäsenenä. (Hälinää)

Puhemies (koputtaa): Anteeksi, ed. Kanerva. Arvoisat edustajat! Pyydän rauhoittumaan, seuraamaan keskustelua ja käymään yksityiset keskustelut salin ulkopuolella. Ed. Ilkka Kanerva, olkaa hyvä.

Puhuja: Arvoisa puhemies! Uusi kausi on sikäli, että Suomi on siis Euroopan yhdentymiskehityksen erään keskeisimmän ilmiön Raha- ja talousliiton jäsenmaana kymmenen muun eurooppalaisen valtion kanssa ja siirtyi Rahaliiton kolmanteen vaiheeseen, joka tarkoittaa sitä, että tuolloin alettiin harjoittaa Euroopassa yhteistä, yhteisesti päätettyä rahapolitiikkaa ja otetaan käyttöön myöskin sommittelun mukaisesti yhteinen raha, euro, vuoteen 2002 mennessä.

Tämä on historiallinen muutos Euroopan kehityksessä, ja pitää tietysti arvioida Euroopan kehitystä sinänsä, samalla myös Suomen paikkaa, Suomen onnistuneisuutta, tämän järjestelyn yhteydessä. Yleensä ottaen täytynee sanoa, että Rahaliittoon siirtyminen tapahtui yllättävänkin sujuvasti niin valtavan operaation kyseessä ollen, niin monisäikeisten kysymysten yhteensovittamista ajatellen, mikä perustuu siihen, että kotiläksyt oli tehty hyvin, siirtymävaiheen valmistelut oli tehty asianmukaisella tavalla. Myöskin jo etukäteen oli hankittu perusteet riittävän hintavakauden ja samoin yleisen korkotason alemmalle toteutustasolle, kuin mitä hyvin monenkirjava Euroopan rahapolitiikan kartta aikaisemmin oli ollut.

Tämä on merkinnyt suurta haastetta kansalliselle rahapolitiikalle, uutta vastuuta kansalliselle finanssipolitiikalle ja uutta roolia kansalliselle keskuspankille rahapolitiikan uuden toimintaympäristön myötä. Nyt hintavakauteen, rauhallisiin talouspoliittisiin, rahapoliittisiin puitteisiin pyritään koko euroalueen näkökulmasta katsottuna. Aiemmissahan erm-järjestelyissä keskuspankit pyrkivät sopeuttamaan oman kansallisen rahapolitiikkansa lähinnä yhteiseen valuuttakurssipolitiikkaan. Rahaliitossa puolestaan keskinäiset valuuttakurssit on nyt kiinnitetty peruuttamattomalla tavalla toisiinsa ja yhteinen rahapolitiikka voi näin keskittyä euroalueen keskimääräisen hintavakauden ylläpitämiseen. Tässä mielessä eurojärjestelmä onnistui varsin hyvin, olihan euroalueen inflaatiovauhti kyseisenä tarkasteluvuonna vain hieman yli 1 prosentti.

Vuoden 99 alussa, josta tämä järjestely lähti liikkeelle, oli korkotaso tasan 3 prosenttia. Se tuli viime keväänä näihin aikoihin historiallisesti kaikkein alhaisimmalle tasolleen eli 2,5 prosenttiin, mutta nousi siitä sitten myöhemmässä vaiheessa takaisin 3 prosentin tasolle. Kun tänä päivänä katsoo niitä päätöksiä, joita Euroopan keskuspankki on tehnyt juuri edellisviikolla korkotasoon liittyen, joutuu tietysti kysymään, kuka on nyt isäntä talossa loppujen lopuksi, onko kysymys siitä, että markkinat johtavat Eurooopan rahapoliittista kehitystä niin, että Euroopan keskuspankki joutuu omilla korkopäätöksillään reagoimaan niihin tapahtuneisiin tosiasioihin, jotka rahamarkkinoilla on nähtävissä, vai onko niin, että Euroopan keskuspankki omalla aktiivisella korkopoliittisella päätöksentekojärjestelmällään kykenee vaikuttamaan siihen inflaatiokehitykseen ja siihen hintavakauteen, jota Euroopassa seurataan.

Tässä mielessä on aiheellista kysyä, onko tämä harjoitettu rahapolitiikka sittenkin liian reaktiivista eli harjoitetaanko tässä mielessä väärää politiikkaa, liian varovaista politiikkaa ja liian myöhään vai onko Euroopan keskuspankin harjoittama rahapolitiikka tässä suhteessa ollut mitoitukseltaan oikein arvioitu ja toimenpiteiltään myöskin oikein ajoitettu. Tätä kannattaa miettiä, koska Suomenkin lähtökohdista Euroopan keskuspankkijärjestelyssä tapahtuvaan päätöksentekoon esitetään tietysti suomalaisesta kokemusperästä lähtevät näkökannat ja argumentit.

Kotitalouksien samoin kuin yritysten puolelta toimintavuosi oli melkoisen nopeaa taloudellisen kasvun ilmentymää. Nopea luottokannan kasvu yli 10 prosentinkin tasolla oltaessa merkitsee eräällä tavalla tietysti myöskin riskiä vakaan hintatason kehityskuviolle. Toisaalta tietysti luottokannan voimakas kasvu on myöskin luonnollinen reaktio varsin alhaisesta korkotasosta euroalueella. Luottokannan kasvussa samoin kuin reaalitalouden kehityksessä euroalueen eri puolilla on huomattavia kehityseroja. Tiedämme hyvin, mitä on tapahtunut Saksassa ja Ranskassa. Samaan aikaan euroalueen reuna-alueella, kuten Suomessa, on ollut huomattavasti tästä poikkeava kehitys.

Eurohan on heikentynyt viime vuoden aikana ja jatkanut tätä kehitystään myöskin kulumassa olevan toimintavuoden aikana, mistä voi sanoa, että siihen sisältyy huolestuttavia piirteitä, mutta tietysti myöskin seikkoja, jotka eivät ole Suomen kannalta pelkästään negatiivisia. Ekp:llä itsellään ei ole virallista valuuttakurssitavoitetta. Euroopan keskuspankki pyrkii nimenomaan hintavakauden, rauhallisen taloudellisen toimintaympäristön takaamiseen taloudelliselle kehitykselle.

Euron jatkuva heikkeneminen nostaa kuitenkin myöskin tuontihintoja Suomeen. Tämä on

yksi keskeinen peruste tietysti sille, minkä vuoksi vähitellen tämä on omiaan luomaan myöskin inflaatiopaineita suomalaisessa taloudellisessa toimintaympäristössä. Sinänsä euron heikkeneminen suhteessa dollariin tahi jeniin on merkinnyt muun muassa Suomen kilpailukyvyn paranemista vaikkapa Ruotsiin 5—10 prosentin tasolla, mikä on huomattava kilpailuetu suomalaiselle vientiteollisuudelle, samaan aikaan kun Ruotsi itse on varsin tyytyväinen oman kilpailukykynsä kehittymiseen.

Euroalueen reaalitaloudellinen kehitys on ollut erittäin hyvää tarkasteluvuoden aikana. Työttömyys on alentunut nopeasti, työllisyys on vahvistunut ja talouskasvu on euroalueella kaiken kaikkiaan merkinnyt työttömyyden merkittävääkin alenemista. Se ei ole kuitenkaan johtanut palkkainflaation ryöstäytymiseen, vaan tehdyt ratkaisut työvoimakustannusten puolella ovat olleet varsin maltillisia. Julkisen talouden tasapaino parani hieman, ja velkasuhteet paranivat sitä kautta euroalueen eri maissa, niin että julkinen talous muodostui kolmessa tapauksessa jo ylijäämäiseksi. Suomi, Irlanti ja Luxemburg tästä tietysti ovat esimerkkeinä.

Yleinen julkisen talouden ylijäämäistyminen ei ole kuitenkaan täysin yleinen eurooppalainen ilmiö, sillä useimmissa maissa tasapaino on korkeintaan kohtuullinen, mutta ei riittävän hyvä tietysti tuleviin myrskyihin varautumista ajatellen. Velkaantuminen on edelleen liian korkealla tasolla monissa Euroopan maissa ja tekee näitten maitten julkisesta taloudesta varsin haavoittuvan erilaisten häiriöitten kyseessä ollen. Kadun aurinkoisella puolella tässä suhteessa ovat oikeastaan vain Suomi, Irlanti ja Luxemburg.

Suomen talous kasvoi nyt jo kuudetta vuottaan varsin nopealla kehitysvauhdilla. Kasvuvauhti hieman hidastui, mihin vaikuttivat lähinnä ulkoiset tekijät. Työllisyys myöskin Suomessa parani tietysti, ei kaikkein vähiten sen johdosta, että tulopoliittisella rintamalla oli varsin rauhallinen kaksivuotinen jakso eikä palkkaliukumia Suomessa liiemmiten esiintynyt. Nopean kasvun aiheuttamat työvoimakapeikot eivät vielä viime vuoden puolella heijastuneet palkkainflaation kiihtymisenä. Mutta voi arvioida, ettei Suomen työttömyysaste ole vielä alentunut rakennetyöttömyyden tasolle.

Suomen julkisen talouden ylijäämä on euroalueen maihin verrattuna kaikkein suurin. Ylijäämä muodostui ehkä kolmesta pääluokasta, kolmesta pääasiasta: sosiaaliturvarahastojen ylijäämästä, myöskin kuntatalouden jonkin mittaisesta ylijäämästä ja kolmanneksi valtiontalouden rahoitustasapainon hyväksi tehdyistä toimenpiteistä. Lamavuosien, joista täällä on monilla edustajilla rankkoja kokemuksia, alijäämän jälkeen Suomen julkisen talouden tila on tervehtynytällistyttävän nopeasti. Julkisen talouden tasapainon paraneminen on Suomessa perustunut paitsi julkisten menojen supistamiseen tietysti myöskin menojen kasvun rajoittamiseen, nopean talouskasvun aikaansaamaan verotulojen hyvin nopeaan kasvuun ja sitä kautta myöskin työttömyysmenojen alentumiseen.

Suomen liityttyä vuoden 99 alusta Emun jäseneksi, Rahaliiton jäseneksi, on finanssipolitiikasta tullut työmarkkinapolitiikan ohella kansallisen talouspolitiikan olennainen instrumentti. Jos meidän taloutemme Suomessa poikkeaa muista euroalueen maista, kuten on oletettavissa, että näin on asianlaita tulevaisuudessakin, ei Euroopan keskuspankin rahapolitiikka voi juurikaan tukea Suomen kansallista vakautta. Tällöin päävastuu siirtyy tietysti finanssipolitiikalle, jolla tulisi olla valmius tarvittaessa nopeisiinkin taloutta vakauttaviin toimenpiteisiin.

Tästä syystä on tärkeää, että valtiontalouteen luodaan suotuisan taloudellisen kehityksen jatkuessa riittävä puskuri, riittävä liikkumavara, supistamalla valtionvelkaa ja edelleen ylläpitämällä riittävää rahoitusylijäämää julkisessa taloudessamme. Tämä edellyttää luonnollisesti suhteellisen kireää finanssipolitiikkaa. Samalla tulee tietysti pyrkiä täystyöllisyyttä parantaviin vaikutuksiin, jotka luovat tilaa sitten myöskin veronalennusten toteuttamiselle. Työmarkkinoitten toiminnalla ja maltillisella nimellispalkkojen kehityksellä on oma tärkeä osuutensa tässä kuviossa. (Ed. Ala-Nissilä: Eikö täystyöllisyyttä pitäisi parantaa?) — Totesin, ed. Ala-Nissilä, juuri, että nämä seikat antavat varaa ja mahdollisuuksia työttömyysasteen alentamiselle.

Suomen hintavakaushan säilyi varsin hyvänä kuluneen vuoden aikana, joskin inflaatiosta on ollut havaittavissa kiihtyviä merkkejä, ja loppuvuonna itse asiassa vauhtimme on ylittänyt jo Euroopan keskitason. Loppuvuodesta tuontihintojen ja erityisesti öljyn maailmanmarkkinahinnan nousu nopeutti kotimaista inflaatiota. Ekp:n asettamaa korkotasoa on pidetty Suomessa yleensä liian kevyenä. Suomen taloudellisen tilanteen kannalta ainakin näin on nähty. Se on ol-

lut aiheuttamassa taloudessamme voimakasta kysynnän kasvua.

Omalta osaltaan tietysti myös euron ulkoisen arvon lasku on parantanut vientiyritysten kilpailukykyä ja kannattavuutta. Vuonna 99 tuotannon kasvuvauhti Suomessa on kuitenkin hidastunut. Työttömyysaste on lähes samalla tasolla kuin euroalueella keskimäärin, ja meillä on käyttämätöntä tuotantopotentiaalia. Nyt on kiinnitettävä huomiota siihen, että suhteellisen keveä rahapolitiikka tulee jättämään päävastuun suhdannenousun hallinnasta finanssipolitiikalle ja sitä kautta myöskin hallitukselle ja eduskunnalle.

Asuntojen hinnat ovat Suomessa keskustelun aiheena. En siihen tässä yhteydessä enempää totea kuin sen, että se on alueellinen kysymys ja että asuntojen hinnat ovat edelleen tulotasoon suhteutettuna alemmalla tasolla kuin 90-luvun loppupuolella. Nousseeseen asuntojen hintatasoon ovat vaikuttaneet alentunut korkotaso ja pidentyneet laina-ajat, jotka ovat tietysti lainanottajille olleet mahdollistamassa reippaammat lainat.

Sen sijaan pörssikurssien moninkertaistuminen kaikkien nähtävissä olevalla tavalla on johtanut siihen, että esimerkiksi Helsingin pörssissä noteerattavien yhtiöitten markkina-arvo on ollut vuodenvaihteessa kolminkertainen bruttokansantuotteen arvoon verrattuna. Suomen pörssin kehitys on huikea tältä osin ja edellyttää tietysti sitä, että Helsingin pörssin asema arvioidaan uudelleen. Hyvää eivät ole tietysti kertoneet jatkuvat henkilöstövaihdokset Helsingin pörssissä, ja nyt vaaditaan tietysti myös uutta ajattelua sen suhteen, tuleeko Frankfurtin ja Lontoon pörssien yhteenmeno tänään julkistetulla tavalla tarkoittamaan sitä, että myöskin Helsingin pörssi joutuu etsimään uusia strategisia yhteistyökumppaneita, niin kuin kaikkein oletettavimmalta tuntuisi.

Pörssin korkea, itse asiassa huikea, taso on ennätyksellinen sekä historiallisesti että kansainvälisesti. Ulkomaiset sijoittajat omistavat suomalaisosakkeista noin 60 prosenttia, mikä merkitsee sitä, että pörssikurssien nousu on suomalaisen ulkomaisen nettovelan kannalta merkinnyt melko lailla radikaalia kasvua. Toistaiseksi tämä mittava ulkomaalaisomistus ei ole kuitenkaan merkinnyt suuria osinkovirtoja ulkomaalaisten käsiin ja taskuihin.

Mutta pörssikurssien raju nousu herättää luonnollisen kysymyksen talouden ylikuumenemisesta ja spekulatiivisten varallisuuskuplien puhkeamisesta, mistä on ennusmerkkejä esitettävissä. Meidän pörssimme nousu perustuu kuitenkin kolmelta neljäsosaltaan Soneran ja Nokian arvojen nousuun, jotka puolestaan heijastuvat olennaisesti New Yorkin pörssissä ennen muuta Nasdaqissa tapahtuneista noteerauksista. Ne ovat informaatioteknologian yritysten noteerauksia, joita pörssissämme on ollut ennen muuta nähtävissä, ja niitten markkina-arvojen nousu Helsingin pörssissä on osa kansainvälistä ilmiötä, johon on erittäin vaikea millään suomalaisella rahapoliittisella toimenpiteellä vaikuttaa.

Pari seikkaa, arvoisa puhemies, vielä loppuun.

Ensimmäinen on se, että Euroopan keskuspankki on järjestely, joka on myös Euroopan unionin nyt laajentuessa ja Rahaliittoon osallistuneitten maitten lukumäärän kasvaessa uudelleentarkastelun kohteena. Kun katsoo asiaa pienen kansantalouden niin kuin Suomen kannalta, on aihetta tässä yhteydessä hyvin voimakkaasti esittää alleviivattu näkemys siitä, etteivät suunnitelmat Euroopan keskuspankkineuvoston jäsenpohjan supistamisesta niin, että siellä eivät olisi edustettuina kaikki jäsenmaat, ole millään tavalla Suomen kannalta hyväksyttävissä. Suomella on kaikki syy edellyttää ja vaatia, että Euroopan keskuspankissa edelleenkin neuvostossa tulevat olemaan kaikkien siinä mukana olevien maitten keskuspankkien edustukset myöskin jatkossa.

Toinen seikka on se, että Euroopan keskuspankkia on aihetta arvostella sen avoimuuden puutteesta. Meille suomalaisille on jotenkin outoa, ettei Euroopan keskuspankki edelleenkään julkista omia taloudellisia ennusteitaan, niin kuin tekee esimerkiksi Suomen keskuspankki, ja että se pitää omat päätöspöytäkirjansa 30 vuotta salaisina asiakirjoina.

Suomen on aihetta olla edellyttämässä ja vaatimassa Euroopan keskuspankilta selkeästi reippaampaa, reilumpaa avoimuutta, sillä se on omiaan luomaan vakautta rahapoliittiselle, yrityspoliittiselle, talouspoliittiselle päätöksenteolle, mihin koko järjestelmällä tähdätään, jos kaikki tietävät, mitkä ovat olosuhteet, mitkä ovat asiat ja kuinka niitä tullaan jatkossa hoitamaan, niin kuin Suomessa on hyvä tuloksia tämän tyyppisestä asennoitumisesta saatu. Sen vuoksi on tärkeää, että samalla kun toimimme muutoinkin Euroopan unionissa ikään kuin monin tavoin malliopilaana, voimme myöskin edellyttää Euroopan unionin niiltä ilmiöiltä parempaa asiaintilaa kuin tänä päivänä on asianlaita, ja niistä yhtenä puhu-

vana esimerkkinä on vaatimus Euroopan keskuspankin avoimuuden lisäämisestä.

[2] **Jouko Skinnari /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hyvä, että pankkivaltuuston puheenjohtaja avasi keskustelun, joka on tavattoman tärkeä siinä mielessä, että vuonna 99 Suomi oli ensimmäistä vuottaan Emu-järjestelyssä. Mutta olisin odottanut, että hän olisi hieman myös vastannut siihen keskusteluun, jota eduskunnassa käytiin vuoden 98 lopulla, jolloin senaikainen eduskunta vaati kovasti, että pitäisi eduskunnalle antaa lisää valtaa näissä asioissa, koska tämä on menossa niin eurooppalaiseksi; täysistunnolla pitää olla lisää valtaa, talousvaliokunnalla pitää olla lisää valtaa, ja Suomen Pankin pääjohtajaa pitää täällä kuulla, jotta ollaan koko ajan selvillä siitä, mitä tapahtuu.

Kun aikaa on kulunut, voidaan todeta, että myös eduskunnan ja ainakin erityisesti uuden eduskunnan mielenkiinto isoihin taloudellisiin asioihin on niukka, vaikka niiden vaikutus suomalaisten sosiaali- ja työllisyyspolitiikkaan on paljon suurempi kuin monien täällä tehtyjen toimenpidealoitteitten ja muitten. Kiinnostuksen lisäystä ei ole käytännössä tapahtunut. Tämä on minusta erittäin valitettava asia. Myös talousneuvostolta silloin vaadittiin, että sen pitäisi olla yksi elin, joka käsittelee näitä asioita; se on toivottavasti niitä myös käsitellyt.

Mutta pari asiaa vielä, jotka ed. I. Kanervan puheenvuorosta jäivät pois, muun muassa Helsingin pörssi ja tosiaankin sen aseman tarkastelu. Ainoa kehitys, mitä siitä viime aikoina on jäänyt mieleen, on ollut se, että johtajia on vaihtunut kuin — en tiedä oikein vertausta — mutta ei se oikein hyvää kuvaa anna suomalaisesta rahapolitiikasta. Muutoinkin tässä on tällaisia 80-luvun lopun piirteitä. Meillä osakeomistusta ei vieläkään ole saatu Internetiin, vaikka sitä on nyt pari vuotta valmisteltu.

[3] **Olavi Ala-Nissilä /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. I. Kanervan puheenvuoro sinällään ja tämä keskustelu on tärkeä paitsi ajankohtaisen talouspoliittisen tilanteen vuoksi myös sen takia, että pankkivaltuuston kertomus on todella tehty eri tavalla kuin ennen. Siinä näkyy nyt paljon myöskin pankkivaltuuston oma kädenjälki.

Ed. Kanervan hyvä puheenvuoro ansaitsee kuitenkin vastauspuheenvuoron siinä mielessä, että hän puhui valtiontalouden kireydestä, jota myöskin on käsitelty tuossa kertomuksessa. Suomen Pankin suunnaltahan ovat pääjohtaja Vanhala ja myös pankkivaltuuston puheenjohtaja Kanerva yhtyneet siihen, että verotuksessa pitäisi olla pitkän aikavälin suunnitelma, jotta voitaisiin työn verotusta kestävästi keventää. Silloin tietysti on oltava koko työn verotus pöydällä.

Tämä tietysti liittyy siihen, mikä on veronkevennysvara ja valtiontalouden liikkumavara ja lähdemmekö leikkaamaan vai voidaanko hyvien talouskasvun lukujen varassa edetä työn verotuksessa. Itse olen sitä mieltä, että työn verotuksen pitkän aikavälin ohjelma tarvitaan ja se voidaan tehdä siten, ettei tarvitse peruspalveluja ja ihmisten perusturvaa leikata. Mielelläni olisin kuullut tässä suhteessa ed. Kanervan kommentin.

[4] **Ilkka Kanerva /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin mitä tulee ed. Skinnarin puheenvuoroon Helsingin pörssistä, yritin osaltani sitä kosketella ymmärtääkseni täysin samoilla näkökannoilla, mihin ed. Skinnarikin viittasi.

Mutta mitä tulee siihen, että täällä nyt käsitellään ensimmäistä kertaa euro-olosuhteissa rahapolitiikan arviointia eurooppalaisella tasolla ja sitä, miten sitä eduskunnassa ylipäätään pitäisi tehdä, tässähän oli eduskunnassa työryhmä, joka tätä asiaa mietti, löysi sen mallin, jota nyt sovelletaan, joka merkitsee sitä, että pankkivaltuusto voi milloin tahansa tuoda, kun siihen on akuuttia tarvetta, pääministerin ilmoitus -menettelyä soveltaen eduskunnan arvioitavaksi raportin, jota täysistunnossa käsitellään.

Itse edustin vielä pidemmälle menevää mallia mutta valitettavasti en saanut sosialidemokraateilta tukea sen mallin toteuttamiseksi eduskuntakäsittelyssä, joten se jäi siltä erää toteuttamatta. Kenties joskus tulevaisuudessa esimerkiksi Suomen Pankin pääjohtajaa voidaan kuunnella eduskunnassa valiokunnan ohella, niin kuin on esimerkiksi Euroopan keskuspankkijärjestelmässä suunniteltu, tosin ei toistaiseksi vielä toteutettu.

[5] **Mauri Pekkarinen /kesk:** Arvoisa puhemies! Eurosta piti tulla Euroopan talous- ja rahaunionin ylpeydenaihe. EU:n rahapolitiikan päälinnakkeen Euroopan keskuspankin piti viime kädessä huolehtia siitä, että näin käytännössä myös käy. Suomen kannalta yhteisvaluutta on varmasti merkinnytkin monta myönteistä asiaa.

Se on kiistatta tunnustettava. Inflaatio on pysynyt meillä hyvin kurissa. Tosin tähän täytyy sanoa, että niin on pysynyt kaikkialla läntisessä maailmassa täysin riippumatta siitä, ovatko maat mukana Emussa vai sen ulkopuolella. Inflaatio maailmanlaajuisesti, ainakin länsimaailmanlaajuisesti, on talttunut varsin hyviin lukemiin.

Parin vuoden takaisen itäisen Euroopan taloudellisen rauhattomuuden oloissa yhteisvaluutalla, jossa Suomi oli siis mukana, oli myönteinen merkitys Suomen kannalta. Toki tuosta rauhattomuudesta hyvin selvisivät sellaiset Emuun kuulumattomat maat kuin Ruotsi ja Norja, mutta niiden talouden rakenteet ja monet muutkin seikat antoivat hivenen eriperusteista vakautta kuin Suomella ilman euroa ja Emua olisi ollut.

Mutta monessa yhteinen rahapolitiikka on merkinnyt ja merkitsee Suomelle ja Suomen talouden kannalta erinomaisen suuria haasteita ja jopa ongelmiakin. Suomen talouspolitiikan linja on nyt jouduttu määrittelemään sellaisen rahapolitiikan puitteissa ja oloissa, joka rahapolitiikka ei todellakaan määräydy Suomen omien talouden fundamenttien, perustekijöiden, mukaisesti ja perusteella. Euron ulkoinen arvo on heikentynyt 14 viime kuukauden aikana noin 22—23 prosentilla, ja siitä ajasta lähtien, kun Suomi sitoi oman valuuttansa ermiin, markan arvo on heikentynyt suhteessa dollariin, puntaan, jeniin ja kruunuun keskimäärin kauppapainotetulla tavalla noin 30 prosentilla. Vielä kerran: markka on devalvoitunut erm-päätöksestä lukien noin 30 prosentilla. Mitä se käytännössä merkitsee, mihin kaikkeen se sitten vaikuttaa, siitä jokunen sana.

Ensinnäkin, totta kai, devalvaatio on tuonut vientialoille ja myös niiden omistajille paljon, tuonut reippaasti aloille, jotka vievät euroalueen ulkopuolelle, ja auttanut myös sellaisia viejiä, jotka vievät euroalueelle mutta joiden euroalueelle viejien tärkeimmät kilpakumppanit tulevat euroalueen ulkopuolisesta maailmasta. Myös euroalueella suhteessa amerikkalaisiin kilpailijoihin sillä, että markka ja euro ovat siis devalvoituneet, on ollut suuri merkitys. Haluan näin korostaa, että ei pidä tarkastella vain sitä viennin osaa, mikä menee euroalueen ulkopuolelle, vaan myös sitä viennin osaa, mikä suuntautuu euroalueelle ja siellä kilpailee euroalueen ulkopuolelta sinne tulevan tuotannon kanssa.

Devalvaatiolla on ollut kiistattomia vaikutuksia myös Suomen talouden kasvun kannalta. Se on luonnollisesti, tuo devalvaatio, äsken sanottuun viennin tien tasoittamiseen liittyen kiihdyttänyt osaltaan Suomen talouden kasvua. En väitä tällä ollenkaan, että Suomen talouden kasvun pääanatomiassa tai erittelyssä pääroolissa olisi ollut devalvaatio. Varmaan monilla muilla tekijöillä, Nokialla ja sen vanavedessä kulkevilla yrityksillä, Suomen kovalla tutkimus- ja kehittämispanoksen lisääntymisellä ja myöskin maltillisilla työratkaisuilla, näillä kaikilla, on ollut kasvulle suuri merkitys. Mutta myös sillä, että markka on devalvoitunut, on ollut hyvin merkittävä vaikutus ja roolinsa.

Osaltaan kiitos euron ja Ekp:n Suomella siis menee, korostan: keskimäärin, hyvin. Joillakin kansalais- ja väestöryhmillä ja joillakin alueillakin menee tavattoman hyvin, mutta varsin monet suomalaiset eivät ole päässeet juuri lainkaan mukaan siihen talouden nousuun, joka on tapahtunut, vaikka olivat mukana aikanaan rakentamassa sitä nousun perustaa silloin, kun kaikkien piti vyötä kiristää. Siinä puuhassa olivat kaikki mukana. Siihen puuhaan kelpasivat kaikki. Nyt kasvun hedelmien kasvaessa päivä päivän jälkeen noiden uusien kasvavien hedelmien jaossa ei kaikkien kansalaisten rooli ole likimainkaan saman- ja tasaveroinen.

Pulmana onkin, että kasvun tällainen rakenne johtaa talouden ja yleisemminkin yhteiskunnan kahtiajaon syvenemiseen. Devalvaatiot osaltaan, tällainen rahapolitiikka, mitä on puolitoista viime vuotta ja sitä edellinenkin vuosi tultu, omalta osaltaan vauhdittavat tätä kehitystä talouden ja yhteiskunnallisen kahtiajaon vissinlaista syvenemistä, korostan: ellei finanssipolitiikkaa toteuteta kovin ottein ja kourin.

Niinpä nytkin on käynyt niin, että kun talouden kärjen kovan vauhdin arvioidaan johtavan talouden ylikuumenemiseen, sanotaan ja puhutaan eikä vain sanota ja puhuta vaan myös tehdään sitä, että vaaditaan hillittävän kulutusta. Näinhän monesta suusta ja monilla ratkaisuilla on tehty. Monilla hallituksenkin finanssipoliittisilla ratkaisuilla näin on tehty. Sanon viimeisen, tuoreimman, esimerkin. Tarkoitan nimenomaan niitä leikkauksia, joita kuntatalouksiin suunnattiin hallituksen toimesta.

Toisekseen devalvaatio on lisännyt valtionvelan määrää. Samaan aikaan kun yhtäältä yksityisen kulutuksen lisääntyminen koetaan ongelmaksi, samalla devalvaatio on lisännyt julkisen velan, valtionvelan, määrää aika reippaasti. Vuo-

den 99 alusta lähtien tähän päivään mennessä Suomen valtionvelan määrä on devalvaation vuoksi kasvanut 12,3 miljardilla markalla. Jos tarkastelukulmaan otetaan mukaan vuosi 98, päädytään noin 15 miljardin suuruiseen valtionvelan määrän kasvuun sanotun devalvaation seurauksena.

Pulma tässä kaikessa onkin siinä, että talouden kasvu ja kulutusmahdollisuuksien lisääntyminen kohdistuu sinne, missä jo ennestään onkin, mutta leikkaukset ja kulutuksen muut hillintätoimet on suunnattu niihin kansalaisiin ja alueisiin, jotka eivät siis ole päässeet nauttimaan nousun hedelmistä juuri lainkaan. Äsken jo mainitsin leikkaukset kunnilta. Myös monet sosiaaliset tulonsiirrot, niitten leikkaukset, kuuluvat tähän samaan sarjaan. Tämän tyyppisiä leikkauksia on tehty sanotusta syystä: yhtäältä valtionvelan vähentämiseksi, yhtäältä sen velan lisääntymisen, mitä devalvaatio on aiheuttanut, hallintaan saamiseksi.

Kun puhuin kahtiajaosta, siitä todistavat myöskin monet tutkimukset. Äskettäin Stakesin tutkija Hannu Uusitalo on kirjoittanut, että kansalaisten tulo- ja varallisuuserot ovat repeytyneet kovan kasvun oloissa ja julki kirjoitetut ja sanotut linjaukset tulevasta näyttävät todistavan sitä, että näin on jatkuva myöskin lähimmässä tulevaisuudessa.

Kysymys mielestäni tämän kaiken pohdinnan jälkeen kuuluukin: Hyväksytäänkö tällainen kehitys? Hyväksytäänkö ainakin tietyltä osin hyvinvointiyhteiskunnan alasajo tai ainakin osien siitä alasajo tavallaan hintana siitä, että ollaan mukana sellaisessa valuutta- ja rahaunionissa, missä ollaan, että ollaan hyötymässä tavallaan osassa yhteiskuntaa enemmän devalvaatiosta kuin omin kansallisin toimin ja omien talouden perustekijöiden perusteella konsanaan olisi tapahtunut?

Kun kuunteli vappupuheita, joutui erityisesti kiinnittämään huomiota siihen, mitä monet vasemmiston puhujat vappuna sanoivat. Kun kuunteli Paavo Lipposta taikka Suvi-Anne Siimestä — mainitsen vasemmistopuolueiden puheenjohtajat, samalla keskeiset ministerit, nimeltä ääneen — itse asiassa he molemmat kritisoivat monia niitä ilmiöitä, jotka nyt ovat olleet seurauksena kaikesta siitä, millä tavalla hallitus finanssipolitiikallaan on reagoinut siihen totuuteen, että Suomi on yhteisvaluutassa muiden keskeisten EU-maiden kanssa.

Se, että ollaan samassa valuutassa — vielä toistamiseen tulen kertaalleen jo sanottuun — olisi vaatinut kovempaa finanssipoliittista otetta, finanssipolitiikan kautta puuttumista siihen eriarvokehitykseen, mikä kohdentuu sekä tulonjaon, varallisuudenjaon että myöskin alueellisen kahtiajaon ilmiöinä ja seuraamuksina. Julkisuudessa siis keskeisetkin ministerit huolensa kantavat kaikesta tästä, vaativat korjauksia ja muutoksia, ovat itse kuitenkin aivan äsken olleet tekemässä ratkaisuja, jotka ovat entisestään finanssipolitiikan ratkaisujen kautta aiheuttaneet näitten ongelmien, sekä sosiaalisten että alueellisten ongelmien, entisestään jyrkentymistä.

Joutuukin kysymään, missä vaiheessa julkinen sana, media, asettaa keskeiset poliittiset päättäjät kovan tarkastelun alle, missä vaiheessa ne eivät enää hyväksy sitä, että samat keskeiset ministerit, pääministeri mukaan lukien, ensin ovat tekemässä finanssipolitiikassa ratkaisuja, jotka aiheuttavat äsken kuvaamiani ja viittaamiani ongelmia ja seuraavassa vaiheessa juhlan tullen, vaikkapa vappujuhlan tullen, ovat itse ryöpyttämässä niitä kehityspiirteitä ja ilmiöitä, jotka ovat tavallaan seurausta hallituksen itsensä tekemistä ratkaisuista. Minun toiveeni tässä onkin se, että jatkossa myöskin media omalta osaltaan herkistyisi, arvioisi, analysoisi, puhuisi ja kirjoittaisi sillä valtuudella ja valtakirjalla, isolla äänellä, mikä itse asiassa medialla tällä hetkellä on. Toivoisinkin, että media tässä suhteessa herkistyisi myös muunlaiseen otteeseen, mikä sillä paljossa viime aikoina Suomessa on ollut.

Menen hivenen sivuun, mutta asiallisesti ottaen tämä liittyy kuitenkin keskuspankkipolitiikkaan. Muistutan siitä, mitä televisio ja radio, keskeiset televisiokanavat, päivästä toiseen joka vuorokausi meille kertovat. Ne kertovat, kuinka monella kymmenyksellä tai sadasosalla euron kurssi on muuttunut dollariin nähden tai vielä enemmän ne kertovat siitä, mitä on tapahtunut Nasdaqille, Dow Jonesille tai Nikkei-indeksille tai Hexille, montako pistettä sinne taikka tänne. Moneen kertaan pitkin päivää näistä ilmiöistä kerrotaan, tätä analyysiä käydään. On hyvä että käydään, mutta kysymys tässäkin kuuluu tavallaan siihen malliin, onko samaan aikaan oikeutettua unohtaa se tosiseikka, että suuren osan suomalaisista arkipäivän ongelmat ovat kuitenkin jotain muuta.

Yli 100 000 ihmistä on joka päivä leipäjonojen varassa. Monta sataatuhatta ihmistä on työt-

tömyyden kanssa ongelmissa. Viime vuonna yli 700 000 suomalaista oli yhtä viikkoa pitemmän ajan työttömänä kertatyöttömyyden määrän ollessa keskimäärin noin 300 000 henkilöä, 2 miljoonaa suomalaista selvitysten mukaan on vaikeuksissa selvitä jokapäiväisistä välttämättömistä menoista. Näiden ihmisten arki ei niin paljon tämän päivän julkista keskustelua kiinnosta. Pörssisijoittajien määrä suomalaisista on vähän yli 700 000. Näistä pari—kolmesataatuhatta on sellaisia kansalaisia, jotka omistavat yksityisiä puhelinosakkeita. Kun nämä poistetaan pörssisijoittajien joukosta, varsinaisten sijoittajien määrä on muutama satatuhatta, 300 000—400 000 suomalaista. Näiden pillin mukaan kuitenkin julkinen talouspoliittinen keskustelu pitkälti määrittyy.

Arvoisa puhemies! Loppuosa sanomastani liittyi vain välillisesti ja jotenkuten ydinsanomaani, joka oli: Olemme hivenen väärässä rahapolitiikan linjassa mukana eikä niin hivenenkään. Omat talouden fundamenttimme huomioon ottaen, kun oomme sellaisessa mukana, se heittää rajut, kovat haasteet meidän kansalliselle finanssipolitiikallemme. On käytettävä kovaa kättä niiden vääristymien ja ongelmien poistamiseksi, mitä syntyy yhteiskuntapolitiikkaan. Tällaista kättä nyt ei ole käytetty. On hienoa, että pääministeri ja monet keskeiset ministerit näin puhuvat. Vielä hienompaa olisi, jos he myös tekisivät niin kuin puhuvat.

[6] **Ilkka Kanerva /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jotenkin olen muistavinani, että Suomen keskustan Emu-raportti, joka valmisteltiin kansanedustaja Pekkarisen johdolla, oli sen tyyppinen, että Emuun pitää mennä. Pitää vaan odottaa, että ruotsalaiset ensin hyväksyvät sen ja sen jälkeen Suomikin.

Nyt kuitenkin äskeinen puheenvuoro kieli siitä, että Suomen yhteiskuntakehitys olisi ollut jotenkin parempi jättäytymällä Emun ulkopuolelle. Minä en oikein usko tähän, sillä tämä selitys ei kata sitä tosiasiaa, että Emussa mukanaolo on Suomen kansantaloudelle antanut sen tyyppistä uskottavuutta, joka näkyy erityisesti kahdessa asiassa: inflaatiossa, siis poikkeuksellisen alhaisessa rauhallisessa inflaatiossa, ja poikkeuksellisen alhaisessa korkotasossa, jotka molemmat ovat vakaan ja suotuisan talouspoliittisen päätöksenteon kannalta otollisia ilmiöitä. Enkä voi sillekään huomiolle mitään, että Emuun haluavat kaikki Euroopan vähänkään valistuneet maat tulla mukaan. Tämän päivän kuuma aihe on Kreikka, joka haluaa tulla siihen mukaan.

Enkä oikein usko siihen argumentaatioon, johon ed. Pekkarinen viittasi, että jättäytymällä Emun ulkopuolelle, olisi kyetty suotuisammat taloudelliset toimintaolosuhteet turvaamaan yritystoiminnalle ja taloudelliselle kehitykselle ja sitä kautta myös yhteiskunnallisille ilmiöille, vaan lähden siitä, että tämä on ollut osaltaan lisäämässä Suomen taloudellista uskottavuutta niin, että me voimme tänä päivänä ehdottomasti antaa myönteisen arvosanan Suomen taloudenpidosta, meidän finanssipolitiikastamme, ilman minkäänlaisia vastalauseita.

[7] **Juha Korkeaoja /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarinen nosti esille tosiasian, että euro on devalvoitunut 25—30 prosenttia. Se on tapahtunut Suomen kannalta oloissa, joissa taloudellinen kasvu on muutenkin ollut suotuisassa vauhdissa. Eli kun Emu-ratkaisua tehtäessä puhuttiin epäsymmetrisistä sokeista, joissa tapahtuisi päinvastaisia asioita kuin nyt on tapahtunut, niin meillä on ollut tavallaan positiivisessa mielessä epäsymmetrinen sokki. Se on näkynyt, niin kuin ed. Pekkarinen totesi, talouden positiivisessa kehityksessä.

Tätä asiaa eivät ole talouspolitiikasta vastaavat halunneet arvioida siitä näkökannasta, että jos sama kehitys olisikin tapahtunut toisin päin, jos talouden taantuman kohdatessa euro olisi revalvoitunut, meidän osaltamme vielä poikkeuksellisessa epäsymmetrisessä tilanteessa, niin miten siten olisi toimittu. Kun tämä on voinut tapahtua toisin päin, niin on erittäin suuri todennäköisyys, että asiat voivat mennä juuri päinvastoin. Silloin talouspolitiikan johdon pitäisi tietää, mitä silloin tehdään. Tätä keskustelua toistaiseksi kuitenkaan ei ole käyty. Sen aika voi olla piankin edessä. Minusta näitä lääkkeitä pitäisi etsiä.

[8] **Pekka Kuosmanen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Totean ed. Pekkariselle, että Suomen hallitus on viimeiset viisi vuotta harrastanut erittäin vakaata talouspolitiikkaa, joka näkyy Suomen talouselämässä. Yhdysvallat kuitenkin 90-luvulla panosti informaatioteknologiaan erittäin suurella panoksella, ja nyt se näkyy. Eli sen talouskasvu lokakuusta lähtien on lähes 7 prosenttia. Sen takia dollari on nous-

sut voimakkaasti, ja siitä euron arvon aleneminen johtuu: 14 kuukauden aikana noin 22—23 prosenttia. Mielestäni tämä on erittäin lyhyt ajankohta arvioida valuutan oikeaa painoarvoa, kun valuutta on kellumassa.

9 **Mauri Pekkarinen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ed. I. Kanervalle: En minä moittinut Suomen Emu-jäsenyyttä. Kehuin ensimmäisissä sanoissani niitä paria myönteistä seikkaa, mitä siihen on liittynyt. Tosin tekin tiedätte, että inflaatio muuallakin on saman suuruinen suurin piirtein kuin meillä ja Japanissa se on paljon pienempi kuin meillä, niin kuin me molemmat tiedämme jnp. Yleensä läntisessä Euroopassa näin on asianlaita. Mitä tulee Ruotsiin, Kreikkaan, Tanskaan ja Englantiin, niilläkin talous menee hyvin, vaikka mikään niistä ei ole Emun jäsen.

Siitä huolimatta en minä moiti sitä enää, että me olemme siinä mukana, ei ollenkaan, vaan kysymys on siitä, että ydinsanomani pyrki olemaan se, että kun yhteisvaluutta on devalvoitunut niin rajusti kuin on, siitä on ollut paljon vetoapua Suomen taloudelle, jopa ylikuumenemispiirteisiin saakka, mutta kun näihin ilmiöihin on reagoitu, on reagoitu tavalla, joka on tavallaan syventänyt yhteiskunnallista kahtiajakoa, ja se on virhe. Kun ollaan yhteisessä rahapolitiikassa ja vielä tämän linjaisessa rahapolitiikassa, missä nyt ollaan, olisi vaadittu paljon kovempaa finanssipolitiikan kättä sosiaalisesti ja alueellisesti oikeudenmukaisempaan suuntaan.

Sen perään kysyn, pitävätkö vasemmistoministerit jatkossa puheensa, kun he vappuna myös tämän sorttista vaativat. Esimerkiksi veroratkaisuissa pitäisi jatkossa toimia nyt niin, että se vara, mikä käytettävissä on, kohdennetaan pieni- ja keskituloisiin ja ennen kaikkea työn antamis- ja vastaanottamiskynnyksen radikaaliin madaltamiseen. Näiden toimien kautta myönteisen kehityksen vastapuolella olevia kielteisiä ilmiöitä voitaisiin neutraloida merkittävällä ja mittavalla tavalla.

10 **Valtiovarainministeri Sauli Niinistö:** Arvoisa puhemies! Minusta on erinomainen asia, että sallitte tässä yhteydessä ilmeisesti vähän laajemmankin talouspoliittisen keskustelun. Minä aloittaisin sen muutaman viikon takaa Washingtonista, jossa Yhdysvaltain Treasuryn päällikkö Larry Summers halusi kuvailla muulle maailmalle sitä, mikä lepää Yhdysvaltain talousihmeen takana, sillä ihmeestä on kysymys niin kasvun volyymin kuin sen kestoajankin osalta. Hän nimesi vain kaksi tekijää, ensimmäiseksi luontevasti it-sektorin nopean omaksumisen Yhdysvalloissa. Toiseksi, mikä erityisesti lämmitti mieltäni, mainittiin Yhdysvaltain new fiscal position elikkä Yhdysvaltain valtiontalouden uusi asetelma. Mehän kaikki tiedämme, että se tarkoittaa sitä, että vuosikausien jälkeen Yhdysvallat on nyt kääntänyt oman valtiontaloutensa ylijäämäiseksi. Logiikka oli aika selvä siinä mielessä, että ensiksi mainittu it-sektorihan kuvastaa innovaatiota, toimintaa, ja toisaalta toinen tekijä, valtiontalous, kuvastaa luottamuksen rakentamista.

Erityisen lämpimiä tuntoja Suomen valtiovarainministeri tietysti koki sen jälkeen, kun Imdniminen tutkimuslaitos jälleen kerran on pannut maat kilpailukykyjärjestykseen ja todennut Suomen olevan ykkönen Euroopassa, kolmas maailmassa, ja se, missä me olemme Euroopan ykkösiä, on juuri it-sektorin omaksuminen ja valtiontalouden hoitaminen. Niissä molemmissa asetelma on tuiki vahva. Jos siis haikaillaan jotain Yhdysvaltain talousihmeen perään, niin Suomessa nuo elementit eurooppalaisessa mittapuussa ovat mitä parhaassa asennossa ja, voi sanoa, maailmanlaajuisestikin.

Keskustelu euron arvosta on ollut varsin mielenkiintoista, ja minustakin ne, jotka ovat hivenen ihmetelleet tapahtunutta kehitystä, ovat aivan oikeassa. Jossain määrin tässä ollaan tekemisissä irrationaalisen kehityksen kanssa. Olisi ollut ymmärrettävää, jos vuoden 99 alussa euro olisi jollain tavalla notkahtanut verrattuna ecun vanhaan kurssiin. Jos muistelemme noita vuoden 99 alun tunnelmia, Euroopan kasvunäkymät olivat heikot. Saksan valtiovarainministeri, uusi hallitus avasivat rintamalinjan ensin Ekp:hen. Sen jälkeen he ilmoittivat, että Vakaus- ja kasvusopimus ei ehkä olekaan ihan kohdallaan, vaan voitaisiin harjoittaa löysempää finanssipolitiikkaa. Nämä olisivat olleet epäluottamuksen elementtejä, mutta kun ne poistuivat ja eurooppalaiset kasvunäkymät alkoivat parantua, yhtäkkiä päädyttiin siihen, että euro alkoi heikentyä.

En halua tässä puuttua erityisemmin nyt mihinkään markkinareaktioihin tai markkinapsykologiaan, mutta puhukoon tässä eräs Kansainvälisen valuuttarahaston tutkija, johtajatasoa, joka totesi, että Euroopalla on niin sanottu maine ja tuo Euroopan maine on jäykkyyksien Euroopan

maine. Niin pitkään kuin tietyt tabut yhdistetään eurooppalaisiin lähinnä työmarkkinoihin, niin pitkään myöskin tietynlainen epäluottamus euroa kohtaan vallitsisi.

Suomessa tämäkin tilanne on toisin. Jos tutustuu tarkemmin eurooppalaiseen yhteisöön, niin me emme ole kyllä jäykimmästä päästä siellä, ei suinkaan. Aivan samalla tavalla hivenen legenda on se, että meidän hallintomme olisi jäykimmästä päästä, byrokraattisinta. Asia näyttää olevan aivan päinvastoin. Mutta kumminkin me olemme tässä eurooppalaisessa kokonaisuudessa, ja sen vuoksi minusta näitä seikkoja nimenomaan Suomella on kanttia korostaa eurooppalaisessa keskustelussa, vetää muita mukanaan siihen, mikä täällä on hyvin.

Ed. Korkeaoja, kaikilla ratkaisuilla on aina mahdollista saavuttaa hyvä seuraamus tai huono seuraamus, ja toivon, ettei teitä nyt harmittaisi se, että on saavutettu hyvä seuraamus Emu-ratkaisulla, kun te koko ajan haluatte kuitenkin perätä, entäpä, jos se olisi ollut huono, mitä olisi tehty. Minä luulen, että tämän salin enemmistö käsitti, että se on hyvä ratkaisu. Silloin me kuulimme kyllä runsaasti niitä näkökulmia, joita keskustalla oli, miksi se on huono ratkaisu.

Otetaanpa eräs sellainen väite, josta me ed. Pekkarisen kanssa täällä kovasti kinailimme. Se oli optimaalisen talousalueen käsite. Te koitte vakavana puutteena sen, että Ruotsi ja Tanska eivät ole mukana euroalueessa. Näiden maiden puuttuminen ei ole heijastunut millään tavalla tähän asti, vaan voidaan sanoa jopa päinvastoin. Onko meille sittenkin optimaalinen sellainen talousalue, jossa on mukana maita, joissa suomalaisen elinkeinoelämän ja vientiteollisuuden esiintyminen on ollut hyvin ohutta, koska talousalueella, yhtenäismarkkinoilla, kilpailumahdollisuudet huomattavasti lisääntyvät? Näin ollen voisi ihan lautamiesjärjellä ajatella, että jos esiintymistiheys on aikaisemmin ollut noin 1 prosentti, niin siihen on helpompi voittaa 1 prosenttiyksikkö lisää, sen sijaan että olemme vuosikymmeniä olleet markkinoilla niin kuin Ruotsissa.

En olleenkaan tarkoita, että on erinomainen asia, että Ruotsi ja Tanska on nyt havainneet, kuinka tärkeää olisi olla mukana, mutta tämä järjestys, jos muut Pohjoismaat nyt pikkuhiljaa ovat tulossa euroalueelle, on itse asiassa meidän kannaltamme ollut aivan optimaalinen järjestys. Nimittäin ei kannata unohtaa sittenkään, että taloudessa aina myöskin mielikuvilla on arvoa. Se seikka, että Suomi on mukana ainoana Pohjoismaana, siis se seikka, että Ruotsi ja Tanska jäivät ulkopuolelle, korosti suomalaista ratkaisua. Nyt kun kuuntelee niitä kommentteja ei pelkästään poliittisista piireistä vaan myöskin talouselämän piiristä, finanssipiireistä, mitä muualtapäin tulee tällaiseen ratkaisuun, kun Suomi ainoana poiketen Ruotsista ja Tanskasta lähti mukaan, niin siellä on vääntäytynyt sellainen kuva, että Suomella oli luottamusta itseensä, ja se on aika positiivinen kuva. Sen me olemme voittaneet jo, joten tervetuloa, Ruotsi ja Tanska, nyt mahdollisimman nopeasti mukaan!

Arvoisa puhemies! Kun nyt kuitenkin käsittelyssä on pankkivaltuutettujen kertomus, minä haluaisin vähän virittää siltäkin puolelta keskustelua ja haluan korostaa tässä, että tarkoitukseni ei ole nyt mitenkään erityisemmin edes arvioida eduskunnan ja vain eduskunnan hallinnassa ja vallinnassa olevaa laitosta. Mutta haluaisin kuitenkin mieltäni kovasti painaneita kysymyksiä tässä esittää ja toivon mukaan saan niihin joitain vastauksiakin.

Välistä minusta tuntuu, että Suomen Pankki verrattuna muuhun julkiseen hallintoon — luen Suomen Pankin kuitenkin siihen — eläisi jotenkin, sanoisinko, väljempien taloudellisten lainalaisuuksien alla. Mehän tiedämme kaikki, kuinka paljon olemme julkista hallintoa leikanneet tässä salissa niin kuntasektorilla kuin valtionhallinnossakin. Toinen, paljon pidemmälle menevä kysymys, jonka voitte hyvin tulkita retoriseksi tässä yhteydessä, on se, että kuulemma Ruotsissa on tapana, että keskuspankki jopa tulouttaa jonkin verran valtion budjettiin ylijäämäänsä. Mutta tämä nyt ei ollut ehkä edes kysymys.

[11] **Ilkka Kanerva /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mitä tulee muuhun osaan ministerin puheenvuorossa, en tässä yhteydessä puutu siihen, koska yhdyn siihen 110-prosenttisesti enkä ole eri mieltä edes tästä viimeisestä kommentista: Kieltämättä Suomen Pankissa on perinteisesti ollut varmasti sellainen vähän, sanoisinko, ruhtinaallisempi henkilöstöpolitiikka, kun yhteiskunta on joutunut vyötä vetämään kireälle ja pankki on ollut tässä suhteessa kohtuullisen suotuisassa tuulensuojassa.

Mutta samalla tietysti on aihetta sanoa, että näinhän ei ole tarkoitus jatkaa. Hyvin tiedossa on jopa julkisestikin se, millä asteella pyritään henkilöstön määrän supistamiseen niihin mittoihin,

jotka ovat asianmukaiset ja perustellut ja joilla Suomi kykenee kuitenkin myöskin perustelemaan, argumentoimaan, ja analysoimaan omat näkökantansa Euroopan keskuspankin suuntaan. Se on meille tärkeä seikka tietysti. On pystyttävä huolehtimaan niistä kansallisista tehtävistä, joita Suomen Pankilla on.

Hyvä esimerkki tästä on se, että vielä jokunen vuosi takaperin Suomen Pankissa oli kuusi johtokunnan jäsentä ja kuusi johtajaa. Tänä päivänä on neljä johtokunnan jäsentä ja yksi johtaja. Mielestäni se on kyllä hyvinkin erinomainen esimerkki siitä, millä tavalla pankki on kyennyt vetämään vyötään kireämmälle. Samalla tavalla on tietysti aihetta sanoa, että siellä on olemassa sisäiset sommitelmat siitä, miten henkilöstön osalta tullaan menettelemään. Tällä hetkellä akuuteimmassa fokuksessa on tietysti haarakonttoreitten henkilöstö, joka tulee uudelleenjärjestelyn kohteeksi.

[12] **Ismo Seivästö /skl** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Heikko eurohan antaa Suomen vientiteollisuudelle erinomaisen lisäkilpailuedellytyksen. Tiedustelisin nyt ministeri Niinistöltä: Näettekö te joitakin vaaratekijöitä heikossa eurossa? Ekp nostaa nyt melkein viikoittain korkoa. Alkaa hieman muistuttaa samanlaista tilannetta, kun Suomi yritti puolustaa vahvaa markkaa pankin jatkuvilla koronnostoilla. Mikä on sellainen tilanne sitten Suomen kannalta — tämä on luonnollisesti spekulaatiota — jos jostain syystä dollari lähteekin voimakkaaseen laskuun ja euro nousuun ja korot on saman tien nostettu erittäin korkealle? Onko tässä sitten sitä vaaratekijää, että Suomen vientiteollisuus kärsii ja Suomen työttömyys, joka nyt on jo erittäin korkealla tasolla euron keskiarvoonkin verrattuna, lähtee vielä reilusti nousuun? Mitkä ovat sitten Suomen ja suomalaisten eväät selviytyä pitkäaikaistyöttömyydestä ja syrjäytymiskehityksestä, joka tässä maassa on valitettavan pitkälle mennyt?

[13] **Mikko Elo /sd** (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Pari kolme huomiota ministeri Niinistön puheenvuorosta.

Ensinnäkin, mitä tulee yritysten kilpailukykymittariin, ministeri Niinistö, siinä kyllä ensisijaisesti mitataan nimenomaan yritysten kilpailukykyä. Totta kai sillä, miten valtio on hoitanut omaa osuuttaan velan suhteen ja muuten, on oma merkityksensä. Kuitenkin väittäisin, että se, mitä esimerkiksi kokoomuspoliitikot usein vaativat, eli lisää joustoja, on kyllä Suomessa aika pitkälle jo toteutettu. Se, että olimme kolmansia Yhdysvaltojen ja Singaporen jälkeen, osoittaa sitä, että Suomessa joustoja on aivan riittävästi, mihin itse olen täällä usein viitannut.

Mitä tulee optimaaliseen talousalueeseen, ministeri Niinistö, niin se on kuitenkin ehkä eräs pohtimisen arvoinen asia. Jos katsotaan esimerkiksi tilastoa pankkivaltuuston kertomuksen sivulla 12, huomaamme valtavia eroja eri maitten velkaantuneisuudessa, inflaatiossa, talouden alijäämässä tai ylijäämässä ja myöskin talouskasvussa. Kyllä minä väittäisin, että tämä saattaa olla eräs syy siihen, minkä takia euro kehittyy niin heikosti verrattuna esimerkiksi dollariin. Yhdysvallat on kuitenkin paljon homogeenisempi talousalue. Totta kai sielläkin on eroja, mutta se on homogeenisempi.

Kolmanneksi, puhemies, haluaisin vielä todeta asian, johon ei ole minusta riittävästi kiinnitetty huomiota, nimittäin sen, mikä on Euroopan keskuspankin oma uskottavuus. Ensin taisteltiin pääjohtajan paikasta henkeen ja vereen. Ranskalaiset halusivat paikan itselleen. Saatiin entinen Hollannin pääministeri Duisenberg sinne pääjohtajaksi. Nyt pääjohtajaksi aiottu Jean-Claude Trichet on Ranskassa tutkimuksen kohteena. Vuonna 2002 hänen pitäisi ottaa vastaan tämä virka, mutta hän joutuu nyt oikeudellisiin tutkimuksiin. Ei meidän poliitikkojen, ministeri Niinistö, kannata aina ottaa syytä kaikesta, vaan nyt pitää pistää myöskin Euroopan keskuspankki koville. Onko Euroopan keskuspankki uskottava, niin kuin esimerkiksi Fed on Yhdysvalloissa? Kun Alan Greenspan pitää huomenna, ministeri Niinistö, puheen, sitä markkinat seuraavat tarkkaan. Jokaista sanaa punnitaan kultavaa'alla. Kuka kuuntelee Duisenbergia Euroopassa? Ei kukaan ainakaan niin tarkasti.

[14] **Juha Korkeaoja /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Niinistö, te epäilitte, etten iloitsisi siitä, että Suomi on menestynyt hyvin taloudessa. Ei tietenkään, totta kai siitä kaikkien pitää olla iloisia. Mutta kysymys on siitä, kuinka paljon tästä taloudellisesta menestyksestä on peräisin euron devalvoitumisesta, 25—30 prosentin devalvoitumisesta, ja onko se nyt vakaalla tasolla. Teidän puheestanne

voi päätellä sen, että euro on nyt liian heikko ja euron pitäisi vahvistua suhteessa dollariin.

Mitä sitten, jos muutoinkin kansainvälisten suhdanteiden huonontuessa euro revalvoituisi, sanotaan nyt, 30 prosenttia? Minkälaisessa asetelmassa Suomen talous silloin olisi? Tietenkin tähän voidaan sanoa, että 70-luvun olosuhteissa tämmöinen 30 prosentin devalvaatio olisi johtanut 15—20 prosentin palkankorotuksiin eli hyöty olisi jakaantunut talouden sisällä aivan toisella tavalla, kuin nyt tällä kertaa on tapahtunut. Mutta nyt tietysti tästä saavat pääomatulojen saajat aivan valtaosan verrattuna palkansaajiin.

[15] **Antero Kekkonen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Pankkivaltuutettujen puheenjohtaja, kansanedustaja I. Kanerva jo oikeastaan vastasikin ministeri Niinistölle siitä, miten Suomen Pankissa on varauduttu tulevaan tilanteeseen. Minä en näe sitä pelkästään hyvänä asiana. Ei sen ammattitaidon, tietotaidon, mitä Suomen Pankissa on, vähentäminen, olkoonkin että päälukua vähentämällä, minusta ole välttämättä pelkästään hyvä asia.

Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Niinistö puhui tietyistä tabuista ja näiden tabujen kohdalla kyllä mittasi Suomea jonkin verran siitä ulos. Mutta yhtä kaikki, tulin sillä tavalla uteliaaksi: Mitä ministeri Niinistö tarkoittaa näillä tietyillä tabuilla, joista hän äsken puhui?

Sitten toinen kysymys tai huomio. Kun ministeri Niinistö puhui Ruotsin keskuspankista, joka tulouttaa valtiolle, ja viittasi siihen, että tämän varmaan jotkut ottavat retoriikkana, jospa minä en nyt ottaisikaan tätä retoriikkana vaan ihan oikeasti kysyisin: Mitä tällä tuloutuksella nyt tarkoitetaan verrattuna Suomen oloihin?

[16] **Mauri Pekkarinen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhdyn kyllä edustajien Elo ja Korkeaoja ajatuksenjuoksuun kysymyksissä optimaalisista valuutta-alueista. Olen edelleen sitä mieltä, että euroalue ei ole optimaalisin Suomen talouden kannalta. Nyt on nähty, että itse asiassa on tapahtunut tietyllä tavalla epäsymmetrinen häiriö, tietyllä tavalla Suomen kannalta. Nyt se on Suomen kannalta eduksi. Nyt se on Suomen kannalta tässä tilanteessa eduksi, (Ed. Elo: Ainakin osaksi!) koska meidän taloutemme fundamentit eivät olisi missään tapauksessa johtaneet sellaiseen markan devalvoitumiseen viime aikoina, kuin mitä nyt on käytännössä tapahtunut, ja siihen vauhditukseen, mitä sitä kautta talouteen on tullut. Näinhän siinä nyt on käynyt.

Mutta tämä voi tapahtua joku päivä myös toisin päin, niin kuin edustajat Seivästö ja Korkeaoja täällä totesivat. Kuka sen on sanonut, että vaihtosuhteet ovat nyt asettuneet lopulliseen asentoonsa? Voi tapahtua myöskin toisin päin: yhteisvaluutta voi revalvoitua. Sitten kysymys kuuluu: Ovatko puskurit kunnossa silloin niillä, keillä niiden pitäisi ennen kaikkea olla? Minun vastaukseni tähän on, että eivät ole, koska ei niiden, jotka ovat muutoinkin heikommassa asemassa, puskureita selviytyä uudesta tilanteesta ole vahvistettu, vaan on käynyt käytännössä päinvastoin. Tässä yksi huolenaihe myöskin äsken käyttämäni puheenvuoron pohjalta.

[17] **Pekka Kuosmanen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Totean ministeri Niinistölle, että todella Yhdysvaltain talous on 20 vuoteen ensimmäisen kerran ylijäämäinen ja talous kulkee voimakkaalla vauhdilla eteenpäin. Mutta siellä on uhkakuvia. Viime vuonna esimerkiksi velkarahaa pörssissä oli 145 miljardia dollaria ja nyt oli kuukausi sitten pörssin velkaraha 265 miljardia dollaria eli sama kuin vuonna 89, kun suuri pörssiromahdus tuli. Se merkitsee käytännössä sitä, että Eurooppa ja Aasia vetävät valuuttansa veks sieltä Yhdysvalloista. Silloin kun dollarin kurssi alenee, euron kurssi vastaavasti nousee.

Kysyn teiltä, arvoisa ministeri: Oliko teidän mielestänne työmarkkinaratkaisu hintatasoltaan oikea tällä hetkellä Suomessa?

[18] **Mauri Salo /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Niinistö arvioi keskustan suhdetta euroon ja varsinkin sitä Emu-selvitystä. Emu-selvityksessä oltiin realisteja. Uskottiin siihen toteutumaan tai ajatukseen, että eurosta tulee vahva eurooppalainen valuutta, siitä tulee vaihtoehto dollarille. Nyt siinä on käynyt juuri päinvastoin. Tämä on toiminut tällä hetkellä Suomen kannalta erittäin myönteisesti.

Mutta niin kuin ed. Kuosmanen juuri kysyi ministeriltä, mitä sitten tehdään, jos käy niin, että euro merkittävästi vahvistuu ja dollari vastaavasti heikkenee. Missä on meidän kilpailukykymme, missä ovat puskurimme?

[19] **Ilkka Kanerva /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarisen puheenvuoro oli mielenkiintoinen sen vuoksi, kun hän viittasi devalvoituneeseen euron arvoon ja erityisesti Suomen vientiteollisuudelle koituneeseen kilpailuetuun tätä kautta, että en voi siitä päätyä mihinkään muuhun johtopäätökseen, kuin että keskustakin on selkeästi samalla finanssipoliittisella peruslinjalla: Supistamalla valtionvelkaa ja ylläpitämällä mahdollisimman riittävää rahoitusylijäämää toimitaan juuri tässä tilanteessa oikein. Eli keskusta on vaatimassa nyt näissä puheenvuoroissaan sitä, mitä ymmärtääkseni valtion finanssipolitiikassa yritetään juuri parhaillaan toteuttaa, siis suhteellisen kireää finanssipolitiikkaa, mutta myös työttömyysastetta parantavia uudistuksia.

[20] **Peruspalveluministeri Osmo Soininvaara** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puhun paikaltani, koska tämä ei kuulu minun toimialaani, mutta halusin osallistua keskusteluun optimaalisesta valuutta-alueesta. On totta, että euroalueella on eri tahtiin meneviä kansantalouksia, mutta olisiko sitten Suomi optimaalinen valuutta-alue? Eikö meillä Suomen sisällä ole itse asiassa paljon suurempia eroja maakuntien välillä kuin mitä on eri valtioiden välillä euro-alueella? Tässä suhteessa epätasapaino rahapolitiikan osalta koskee oikeastaan koko maailmaa; on taantuvia ja vähemmän taantuvia alueita.

Euron niin sanottu heikkeneminenhän on itse asiassa tällä hetkellä vähän sairasta dollarin vahvistumista, joka tuottaa heille vielä jossakin vaiheessa ... (Ed. Pekkarinen: Myös jeniin ja puntaan nähden!) — Punta ikään kuin ankkuroituu näiden puoliväliin, ja jenin suhteen euro ei ole laskenut yhtään niin paljon. (Ed. Pekkarinen: On, tämä päivänä viimeksi!)

Kysymys siitä, mitä tapahtuu, jos euro alkaa yhtäkkiä vahvistua, ei ole meille kovin suuri ongelma, koska koko ulkomaankaupastamme valtaosa on euromääräistä. Dollarimääräistä kauppaa, jossa dollarialue olisi meille kilpailijana, on kuitenkin suhteessa aika vähän. Sinänsähän tällaista tilannetta, että meillä on halpa rahayksikkö ja matalat korot, ei tietenkään olisi omalla valuutalla saatu aikaan ikinä. Tämä on ikään kuin talouden kasvun kannalta edullista. Tietysti voi sitten olla vaikeuksia pitää inflaatiota kurissa ja muuta, jos talous alkaa liian nopeasti kasvaa, mutta tämän kaltaiseen tilanteeseen ei kyllä omalla pienellä valuutalla olisi koskaan päästy.

[21] **Valtiovarainministeri Sauli Niinistö:** Arvoisa puhemies! Monetkin kyselivät todella sen perään, mitä tapahtuisi, jos euro vahvistuisi esimerkiksi 25—30 prosenttia. Lyhin mahdollinen vastaus on, että se tarkoittaisi palaamista tilanteeseen 1.1.1999, jolloin Suomen talous kasvoi voimakkaasti. Myönnettäköön, että talous on kasvanut sen jälkeen ja ehkä erityisesti tämän vuoden näkymillä kiihtyvään tahtiin, mutta ei se nyt sen pahempaa merkitsisi, ellei nykytilanteeseen tapahtuisi sellaista sopeutumista, joka omii tilanteen ikään kuin pohjalähtökohdaksi. Tämä on erittäin oleellinen asia.

Pienessä osassa ulkomaankauppaamme todella tällä hetkellä nautitaan suurta erityishyötyä. Jos ajatusmaailma lähtee liikkeelle siitä, että tässä on tämä tilanne hamaan tulevaisuuteen, silloin euron vahvistuminen tietysti olisi sille sektorille jonkin asteinen ongelma, koska pitäisi sopeutua taas uusiin olosuhteisiin. Keskeisintä tässä suhteessa on, tapahtuuko tällaista sopeutumista, joka estää esimerkiksi paluun 1.1.1999 tasolle.

Tässä suhteessa ed. Kuosmasen kysymys on tietysti hyvin ajankohtainen, kun hän kysyi työmarkkinasopimusten tasosta. Siinähän esimerkiksi Paperin kohdalla varmasti juuri mitataan tämäntapaista asiaa.

Jos ajatellaan kaiken kaikkiaan tätä 3,1 prosentin tasoa — se näyttää muuten olevan sama kuin maaliskuun inflaatioluku — olen monta kertaa todennut, että kait se on siedettävä ottaen huomioon talouskasvumme, siis sen talouskasvun, joka ei perustu suinkaan euron heikkenemiseen, vaan joka on jatkunut jo vuodesta 96 lähtien ja jatkui myös 99 alkupäivinä, jolloinka euro oli 25—30 prosenttia vahvempi kuin tällä hetkellä.

Mutta tällainen hyvään sopeutumisen, tähän olosuhteeseen sopeutumisen, vaara on tietysti olemassa. Mutta samaan hengenvetoon täytyy tietysti muistaa, että kun meillä monet tuntevat nyt suurta tuskaa esimerkiksi raakaöljyn hinnasta, monista muista raaka-aineiden hinnoista, monista valmiista lopputuotteistakin, joita Suomeen tuodaan Euroopan ulkopuolelta, niin niissähän nyt sitten myös näkyy euron heikkous, vain toisen suuntaisesti: ne tuotteet ovat tuntuvasti kalliimpia. Tästähän seuraa ehkä euron tä-

mänhetkisen arvon eräs ongelmista: Se on inflaation käynnistämistä tietysti, kun tuontitavara kallistuu. Se alkaa heijastua vähitellen laajemminkin hintatasoon, tai ainakin sellainen vaara on olemassa.

Ed. Elo. Todellakin tuo Imd mittaa yritysten kilpailukykyä, mutta jos katsoo niitä muuttujia, joilla sitä mitataan, siellä on ympäristö, kansa, liki lukematon määrä erilaisia komponentteja, kyllä se kuvastaa ehkä hiukan laajemminkin kuitenkin kokonaisuutta. En ollenkaan sitten samaan hengenvetoon epäröi myöntää, etteikö ole muita tutkimuslaitoksia, jotka eivät Suomelle ole aivan yhtä edullisia. Luulen kuitenkin, että juuri tässä Imd-tutkimuksessa menestymme sen vuoksi varsin hyvin, että se on laaja-alainen, ei tuijota pelkästään yritystä tänä päivänä tässä ja nyt ja puhtaasti vain yritystoiminnan puitteissa.

Mitä tulee optimaaliseen talousalueeseen, niin varmasti on tuollaisia tekijöitä, joita keskustelussa on käyty läpi. Toteaisin kuitenkin, että mitalilla on toinenkin puoli. Olen aivan vakuuttunut siitä, että juuri Suomen vientiteollisuus tulee tapaamaan uusia asiakkaita Ranskassa, Espanjassa, Italiassa, joissa on kuitenkin aika paljon kulutuspotentiaalia.

Pidättäytyisin tässä vaiheessa arvioimasta Ekp:n toimintaa muutoin kuin toteamalla, että eräänä ongelmana näyttäytyi pitkin syksyä se, onko kansallisten pankkien johtotaso sillä tavoin hyvin tarkkana tästä uudesta tilanteesta, jossa Euroopan keskuspankki määrittelee kuitenkin rahapoliittiset kannat, ettei tule ristiriitaista tietoa ulos. Tämä ei ollenkaan koske Suomea, mutta jotakin taisi sattua syksyn mittaan. Se on se sama synti, josta valtiovarainministereitä syytettiin pitkin kevättä. Me sen opimme, ja nyt on varmasti myöskin kansallisten keskuspankkiirien kohdalla tällainen oppivaihe käyty, koska reaktioita tuli kyllä välittömästi. Mutta siinä mielessä yhdyn ed. Eloon, että Keskuspankilla on keskeinen rooli luottamuksen rakentamisessa. Se on aivan selvä.

Euron osalta kaiken kaikkiaan toteaisin, että nyt kun puhutaan "valuutan vahvuudesta", niin minä näen siinä enemmän ehkä synonyymia ilmaisulle "valuutan vakaus" kuin "valuutan korkea vaihtokurssiarvo". (Ed. Pekkarinen: Mutta nythän se juuri ...!) — Nimenomaan sen vuoksi minä käytän nimitystä "heikko", koska on ollut epävakautta. Olisi hyvä, että ei syntyisi sellaista, niin kuin kuvailin ensimmäisessä puheenvuorossani, irrationaalista tilannetta, että on vaikea selittää talouden elementeillä, miksi valuutta käyttäytyy näin ja näin.

Tässä taisi tulla pääosin vastattua kysymyksiin. Totean edelleenkin sen, että varsin keskeistä nyt on ed. Seivästön ja ed. Pekkarisen kysymyksen kannalta se, että ymmärrettäisiin, että euro todella voi lähteä kehittymään toiseen suuntaan ja ettei sopeuteta olemista täysin juuri tällä hetkellä vallitsevaan tilanteeseen, joka saattaa jäädä hyvin lyhytaikaiseksi ja poikkeukselliseksi. (Ed. Pekkarinen: Tästä ollaan täysin samaa mieltä! — Ed. Kekkonen: Mitä olivat eurooppalaiset tabut?) — Eurooppalaiset tabut? Ed. Kekkonen, yritin korostaa, kun otin sen puheeksi, että minä en nyt halua lausua omia käsityksiäni, mutta lainaan Imf:n edustajaa, varsin korkean tason edustajaa. Tämä oli aika suora lainaus hänen käsityksestään. Minusta olisi aika reilua, jos voisimme täällä keskustella sillä tavalla, että me voimme sanoa mielipiteitä myös niin, ettei niitä sitten väärinkäytetä välittömästi vastausten yhteydessä. (Ed. Kekkonen: Olen samaa mieltä!)

Tällainen ongelma todella Euroopalla on. Kysymys on myös siitä, että jos on niin sanottu maine, niin se "niin sanottu" kuvastaa juuri epätietoisuutta siitä, onko se oikea vai väärä. Valitettavasti vaan sellainen tässä nyt on. Mehän tiedämme kaikki, että finanssimarkkinoiden johtopäätökset tai käyttäytymissäännöt ovat kyllä osin täysin irrallaan reaalimaailmasta. On paljon sellaista henkimaailman asiaa, joka näyttää siellä voimakkaasti vaikuttavan.

[22] **Mikko Elo /sd:** Puhemies! Ensinnäkin haluan antaa tunnustuksen ministeri Niinistölle siitä, että hän aktiivisesti osallistuu näihin talouspoliittisiin keskusteluihin, niin kuin tämäkin keskustelu on vähän laajentunut tästä pankkivaltuuston kertomuksesta. Siinä ei varmasti ole mitään pahaa.

Ensimmäisen kerran kuitenkin, puhemies, haluaisin todeta tämän: Pitkän edustajaurani aikana, kun olen täällä ed. Pekkarisen kanssa ollut, ed. Pekkarisen tietoja ja taitoja olen arvostanut kovasti, mutta tällä kertaa hän kyllä ryhmän puheenjohtajana vähän meni riman alta. Hän meni vähän liian pitkälle pankkivaltuuston kertomuksesta. Tämä on minun arvioni. Ed. Pekkarinen voi esittää tietysti toisenlaisen arvion siitä. Kyllä puheille kahtiajakautumisesta ja muusta silloin, kun puhutaan euron heikentymisestä ja devalvaa-

tiosta, ed. Pekkarinen, on aika vaikea löytää yhtymäkohtia, mutta kun pitkältä hakee... (Ed. Kekkonen: Niin oikeaan osuu!) — Niin, ed. Pekkarinen, me lyhyetkin miehet löydämme ne.

Puhemies! Myöskin ministeri Soininvaaran puheen johdosta — ministeri Soininvaara täältä häipyi — toteaisin vain sen, että hänen ottamansa mittakaava oli tietysti vähän erikoinen. Jos me ajattelemme esimerkiksi Suomea talousalueena, niin meitä on 5 miljoonaa suomalaista. Lähes kaikki Saksan osavaltiot ovat meitä suurempia. Jos me alamme Suomea jakaa vielä pienempiin osiin, niin totta kai on aivan selvää, että mittakaava on aika oleellinen tässä kuitenkin.

Mitä tulee ministeri Niinistön puheenvuoroon Suomen Pankin henkilöresursseista ja muista, niin tätä keskustelua on käyty julkisuudessa. Esimerkiksi ed. Ilkka Kanerva on useaan otteeseen puolustanut Suomen Pankkia sanoen, että siellä ei ole ylimitoitettuja resursseja, me tarvitsemme tätä asiantuntemusta. Minun oma näkemykseni on kyllä lähempänä ministeri Niinistön näkemystä. Kyllä meillä on aikamoinen asiantuntemus muuallakin tässä maassa kuin Suomen Pankissa. Meillä on sitä valtiovarainministeriössä, meillä on sitä yksityisissä tutkimuslaitoksissa, ja uskoisin, että me kyllä näillä resursseilla pärjäämme tässä uudessa Euroopan tilanteessa.

Puhemies! Tämä meille annettu pankkivaltuuston kertomus sisältää hyvin mielenkiintoisia asioita ja antaa meille todella hyvän pohjan keskustelulle. (Ed. Ala-Nissilä: Se onkin hyvä!)

Mitä tulee, puhemies, euron heikentymiseen, niin ainakin kaksi koulukuntaa on selvästi näkyvissä. Se on oikeastaan vähän näkynyt täällä eduskunnankin keskusteluissa. Ensimmäinen koulukunta, joka näyttää ainakin Suomessa olevan hallitseva, on se, ettei ole huolta. Heikko euro ei ole huolenaihe, koska vienti vetää, ja sillä tavalla se parantaa meidän yritystemme kilpailukykyä.

Jos tarkkaan edustajat ovat seuranneet tätä keskustelua, niin kuin varmaan ovat, he ovat havainneet, ettei asia esimerkiksi paperiteollisuuden kannalta ole ollenkaan näin yksinkertainen. Sellun hinta määritellään dollariperusteisena, kun taas paperi on eurohintainen, ja tällä tavalla paperiteollisuus joutuu raaka-aineesta maksamaan kuitenkin yhä korkeamman hinnan.

Mitä tulee suomalaiseen ajatteluun ja esimerkiksi saksalaiseen ajatteluun, me olemme täällä Suomessa tottuneet siihen, että markka on kautta vuosikymmenten devalvoitunut, se on heikentynyt, ja se ei nyt ehkä ole niin valtavan suuri asia. Kun sen sijaan seuraa saksalaista keskustelua, niin Saksassa ihmiset alun perin olivat erittäin huolestuneita siitä, minkälainen valuutta eurosta tulee. Nyt kun saksalaiset ovat nähneet, että euro jatkuvasti heikentyy, niin Saksassa on todellinen huoli kansalaisten keskuudessa.

Kyllä minun mielestäni huolenaihetta Suomenkin näkökulmasta on. Kyllähän kaikkein suurin huolenaihe on se, että euro saattaa heikentyä niin paljon, että koko valuutta-alueelta menee pohja pois, ja se on tietysti kaikkein karmein näköala. Mitä tulee euron heikentymiseen muuten, niin täällä on tuotu esille se, että esimerkiksi tuontihintojen nousu merkitsee lisääntyviä paineita inflaatioon. Kyllä myös tässä suhteessa meidän kannattaa olla huolissamme.

Puhemies! Mitä tulee euron heikkenemisen syihin, niin jo äsken vastauspuheenvuorossani ministeri Niinistölle totesin sen, että nyt tuntuu aina moitittavan poliitikkoja. Me poliitikot kelpaamme syntipukeiksi jokaiseen asiaan, olipa sitten euron heikkeneminen tai mikä tahansa kysymyksessä: Milloin Oskar Lafontaine, joka vaatii korkojen alentamista, milloin Gerhard Schröder, joka auttoi berliiniläistä rakennusfirmaa selviytymään kriisin yli, ja viimeksi Italian hallituskriisi, missä Massimo D'Allema joutui eroamaan. Mutta, puhemies, minä kyllä korostaisin Euroopan keskuspankin johdon uskottavuutta. Mikä on Euroopan keskuspankin johdon uskottavuus? Minusta on aivan turha moittia johtavia eurooppalaisia poliitikkoja siitä, että Euroopan keskuspankin uskottavuus on heikko. Sen takia tätä kysymystä pitäisi pohtia esimerkiksi Suomen julkisessa keskustelussa. Sitä ei näy tapahtuvan.

Kyllä minulle esimerkiksi tulee mieleen, mihin äsken viittasin, että kun Yhdysvaltojen Fedin, keskuspankin, 78-vuotias pääjohtaja huomisiltana tulee puhumaan, että jokainen markkinaanalyytikko seuraa jokaista sanaa, mitä Alan Greenspan sanoo. Mutta minulla on se epäilys, että kun Wim Duisenberg puhuu Euroopassa, kuka sitä niin kauhean tarkkaan kuuntelee. Eivät edes markkinat tahdo reagoida siihen, mitä Wim Duisenberg sanoo. Viimeksi, kun hänen seuraajaehdokkaansa Jean-Claude Trichet viime viikolla päätettiin asettaa tutkimuksiin, aika erikoinen tilanne on, kun Euroopan keskuspankin tuleva pääjohtajakaan ei näytä enää olevan selvillä.

Mielestäni tämä on asia, jota ehkä suomalaistenkin kannattaisi nostaa esille. (Ed. Ala-Nissilä: On siellä Sirkka kuitenkin!) Kerran vielä: Minun mielestäni syitä pitää tietysti etsiä laajalti, mutta ei kaikkein vähiten siltä, jolla on todellinen vastuu, eli Euroopan keskuspankin johtokunnalta, johon muun muassa Suomen Pankin entinen pääjohtaja Sirkka Hämäläinen kuuluu.

Mitä tulee Yhdysvaltojen talouteen, ministeri Niinistö puhui siitä, niin kuin hän sanoo: new fiscal position. On aivan totta, että Clintonin hallituskauden aikana Yhdysvaltain budjetti on kääntynyt ylijäämäiseksi. Mutta, puhemies, samanaikaisesti vaihtotasevaje jatkaa kasvamistaan. Kun olin noin kuukausi sitten Oecd:n päämajassa Pariisissa ja keskusteltiin siitä, mitä seurauksia tällä mahdollisesti on esimerkiksi dollarin vahvistumiseen, ainakin Oecd:n asiantuntijat ovat sitä mieltä, että kun Yhdysvaltojen vaihtotasevaje on näin valtava kuin se on, se vetää dollareita puoleensa ja se vahvistaa dollaria. Itse asiassa aika erikoinen tilanne: Yhdysvaltojen vaihtotaseen vaje vahvistaa dollaria, mikä tuntuu aika uskomattomalta, ja samaan aikaan tietysti talouskasvu, johon on usein viitattu ja joka näyttää selvästi perustuvan entistä enemmän velkarahalle.

Kun ed. Kuosmanen puhui näistä luvuista, ne pitävät kyllä aivan paikkansa, eli velkarahalla on yhä enemmän ostettu pörssiosakkeita, mutta samanaikaisesti kannattaa muistaa myöskin se, että sittenkin velkaraha on erittäin pieni osa koko pörssivaihdosta, mitä maailmassa tapahtuu. Se ei kuitenkaan ilmeisesti ole niin suuri kupla, kuin tällä hetkellä pelätään. Ehkä se — mikä poikkeaa suomalaisista olosuhteista: 60 prosenttia amerikkalaisista omistaa pörssiosakkeita ja käyttää osinkoja ja näitten tuottoja jatkuvasti kulutukseen — pitää yllä korkeata kasvua, se pitää yllä myöskin jonkin verran korkeampaa inflaatiota kuin meillä on. Tämä on tietysti asia, joka Euroopassa kannattaisi hyvin tarkkaan miettiä.

Kyllä markkinat koko ajan ovat erittäin epävakaita, ja esimerkiksi huomispäivän Alan Greenspanin puhe saattaa taas romahduttaa markkinat ainakin jonkin verran. Odotettavissa on, että 16. päivänä toukokuuta Amerikan keskuspankki tulee jälleen nostamaan korkoja. Totta kai sillä on kielteinen merkitys markkinoiden kannalta. Kuitenkin eurooppalainen kasvu on osa amerikkalaista kasvua. Kyllä Suomenkin pörssisijoituksista, joihin täällä on viitattu, yli 60 prosenttia on ulkomaalaisomistusta ja suuri osa on amerikkalaisten eläkerahastojen rahaa. Kyllä me olemme omalla tavallamme riippuvaisia myöskin siitä, mitä Amerikassa tapahtuu.

Puhemies! Haluaisin lopettaa tämän osuuden euron heikkoudesta siihen, että sitä ei ole syytä ohittaa olankohautuksella. Siihen kannattaa kiinnittää huomiota ja siitä kannattaa keskustella. Ehkä lopuksi vielä: Kun Emusta aikanaan keskusteltiin puolitoista — pari vuotta sitten, me kaikki puhuimme vahvasta eurosta ja olimme kovin huolissamme, minkä kilpailuedun Ruotsi saa heikosta kruunusta. Nyt on käynyt aivan päinvastoin: Euro on heikko, mutta kruunu onkin vahva. Kyllä monet odotukset ovat menneet päälaelleen parin viime vuoden aikana.

Mitä tulee Suomen Pankin rooliin, siitähän on keskusteltu niin, että Suomen Pankki olisi keskustelun ylläpitäjä. Toisin vain esille sen, että kun pääjohtaja Matti Vanhala muutamia viikkoja sitten esitti kymmenien miljardien, siis kymmenien miljardien, veroalennuksia, ei tämä minusta vaikuttanut kovin asiantuntijan puheenvuorolta tai ei tämä ainakaan kovin vastuullista asiantuntijapolitiikkaa ollut, koska pääjohtaja Vanhala ei esittänyt, miten muuten finanssipolitiikkaa hoidetaan, miten me hoidamme tämän maan asioita, jos me kymmenien miljardien veroalennukset annamme, niin kuin hän puheenvuorossaan esitti, mitä vaikutusta pääjohtajan esittämillä kymmenien miljardien verohelpotuksilla olisi esimerkiksi inflaatioon jne. Jos Suomen Pankille jotakin kuuluu, niin ainakin huoli inflaatiosta. Minusta se oli aika populistinen puheenvuoro eikä se kyllä osoittanut vastuuta finanssipolitiikasta. (Ed. Ala-Nissilä: Sitä se ei ollut! — Ed. Kekkonen: Populistisuuden kanssa sillä ei ollut mitään tekemistä!) — Ed. Kekkosella on ehkä oma käsityksenä siitä, mitä on populismi, mutta mielestäni tuon laatuinen puheenvuoro, kun kymmenien miljardien verohelpotuksia esitetään, on populistinen. Muut saavat nimittää, miksi haluavat.

Puhemies! Mitä Suomen inflaatioon tulee, kyllähän meillä aika pitkälti inflaatio on ollut ulkosyntyistä. Öljyn hinta on ollut se keskeinen tekijä. Kun täällä esimerkiksi ed. Kuosmanen on viitannut palkankorotuksiin, mehän tiedämme, että viime kierros kulki suurin piirtein 3,1—4,6 prosentin välillä; siinä olivat palkankorotukset. Jos katsotaan, miten Euroopassa yleensä lasketaan palkankorotusvara, niin Euroopassa yleinen tapa on laskea tuottavuuden lisäys plus inflaatio.

Jos ajatellaan, että Suomessa tuottavuuden lisäys viime vuoden aikana oli runsas 3 prosenttia ja siihen parin prosentin inflaatio, niin eurooppalaisen tavan mukaan meillä pitäisi olla mahdollisuuksia jopa 5—5,5 prosentin palkankorotuksiin. Nyt kuitenkin jäämme selvästi tämän tason alapuolelle. En, puhemies, ole ollenkaan sanomassa sitä, että meidän olisi pitänyt pyrkiä saamaan suuremmat palkankorotukset, mutta halusin tuoda esille sen, mikä on normaali eurooppalainen tapa, eli tuottavuus plus inflaatio on palkankorotusvara.

Mitä tulee vielä euroon, kerran vielä totean sen, että mielestäni tämä alue on liian hajanainen. Jokainen voimme katsoa tilastoja eri maitten osalta ja todeta, kuinka erilaisia ovat budjettiylijäämät ja alijäämät, kuinka erilaista on valtioiden velkaantuneisuus jne.

Mitä tulee Suomeen, niin kyllähän me olemme täällä loppumattomiin korostaneet kireän finanssipolitiikan merkitystä. Henkilökohtaisesti en vastusta kireää finanssipolitiikkaa sinänsä, mutta mielestäni politiikka on kuitenkin mahdollisuuksien taitamista. Meidän pitää myöskin pitää huoli siitä, että meillä on ihmisiä, jotka ovat kiinnostuneita politiikasta, että koko kansa on kiinnostunut, että ei tapahdu syrjäytymistä, ei tapahdu niin, että jotkut ihmiset kokevat, että he ovat kokonaan poliitikkojen mielenkiinnon ulkopuolella. Sen takia, puhemies, mielestäni finanssipolitiikassa pitää löytää tasapaino, joka ottaa huomioon poliittiset realiteetit, mutta ottaa huomioon erityisesti myös talouspolitiikan realiteetit. Äärimmäisyyksiä, puhemies, minun mielestäni on todella syytä välttää ja varoa.

Ja, puhemies, ihan lopuksi haluan todeta, kun täällä on puhuttu eri talousjärjestelmien merkityksistä ja ministeri Niinistö muun muassa kieltäytyi kommentoimasta tabujen merkitystä, Ruotsin esimerkin. Monet Suomen eduskunnassakin ministereitä myöten ovat sanoneet, kuinka me olemme olleet eteviä talouspolitiikassa ja ruotsalaiset ovat olleet vähän taitamattomia. Tosiasia on se, että kun katsotaan Ruotsin tämän hetken työttömyystilastoja, niin Ruotsin julkinen työttömyys on 4 prosentin luokkaa. Avoin työttömyyskin on selvästi laskusuunnassa. Ruotsin kruunu on vahva. Ruotsin talous on erittäin vahva. Ruotsin valtiontalous on kymmeniä miljardeja markkoja ylijäämäinen vuositasolla.

Puhemies! Tämä on eräs esimerkki siitä, miten voidaan ruotsalaisella, Ruotsin sosialidemokraattisella, tavalla hoitaa asioita. Monia muitakin, kuten amerikkalaisia, tapoja on. Mutta niin kuin olen tuonut esille, Amerikassakin on omia heikkouksiaan tämän hetken talouskuvassa.

Puhemies: Suosituksemme ylittävät puheenvuorot vievät debatista ajan.

23 **Mauri Salo /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Eduskunnan pankkivaltuuston kertomus vuodelta 1999 on ensimmäinen euroajan kertomus. Suomen markan historia on pitkä ja karikkoinen. On kultakannan jälkeen kuljettu devalvaation ja vahvan markan kautta euroon. Vahvan markan politiikka koitui Suomen kansantaloudelle kovin kohtalokkaaksi 80-luvun lopulla, ja sitä koko 90-luvun alkupuoli on jouduttu sairastamaan, kuitenkin niin, että jo vuonna 95 ensimmäisen vuosineljänneksen kansantalous kasvoi noin 7 prosentin luokkaa hiipuen tosin Lipposen hallituksen ensiaskelten aikana nollatasolle vuoden 95 lopulla.

Devalvaatio on ollut aina se lääke oikeastaan väärän talouspolitiikan hoitoon, sillä on otettu lisää kilpailukykyä nimenomaan vientiteollisuuden puolelle ja toisaalta sillä on aina luotu tavallaan tuonnin este, niin myös tämän päivän euroalueella. Euron merkittävä heikkeneminen on johtanut Emu-aikakaudella 30 prosentin devalvoitumiseen seurauksena juuri työllisyyden paraneminen ja yleensäkin kilpailukyky kaikilla osa-alueilla. Kuitenkin tällaisesta vääränlaisesta rahapolitiikasta johtuva ilmiö ei ole pitkällä aikavälillä kansantaloudelle oikea ratkaisu. Tämän tulopoliittisen kierroksen yhteydessä tuli selkeästi näkyviin se, että kun jossain ainakin näennäisesti on jaettavaa, niin se keinolla millä hyvänsä jaetaan. Niin pyrki esimerkiksi Paperiliitto tekemään.

Suomen Pankin tehtävänä on olla yhteydessä Euroopan keskuspankkiin ja nimenomaan välittää osaltaan tietoja siitä, mitä eurooppalaisella euroalueella tapahtuu, ja toisaalta Suomen Pankin tehtävä on arvioida Suomessa kansantalouden kehitystä ja tehdä siitä omia raporttejaan. Suomen Pankin kansantalousennusteita on useampaan otteeseen voimakkaastikin arvosteltu ja on jopa vaadittu, että Suomen Pankki ei kyseessä olevia ennusteita saisi laatia. Itse koen niin, että on hyvä, että myös Suomen Pankin taholla arvioidaan, mitä meidän kansantaloudessamme tapahtuu, ja osataan myös sitten sieltä antaa sig-

naaleja, mihin suuntaan talouden nyörejä pitää vetää.

Suomen Pankin johtokunnan jäsenenä on myös Rahoitustarkastuksen puheenjohtaja. Suomessa meneillään oleva talouden osittainen ylikuumeneminen, asuntojen hintojen nousu ja huima pörssikehitys ovat seurauksena jostain. Se, mistä ne ovat seurausta, ovat tietenkin myös eräänlaiset inflaatio-odotukset.

Eduskunta aikanaan pelasti suomalaisen pankkijärjestelmän ja on omissa lausumissaan edellyttänyt, että jatkossa pankkivalvonta on asianmukaisella tasolla ja kyetään ennakoimaan tulevat vaarat, niin ettei pankkitoiminta sinänsä joudu aikaisemmin nähtyyn kriisiin. Nyt kun ollaan rakentamassa ja on rakennettu jo finanssitavaratalo, jossa mukana on vakuutustoiminta, on perusteltua edellyttää, että Rahoitustarkastuksen osalta ryhdytään toimiin, niin että tämä iso kokonaisuus tulee asianmukaisen tarkastelun piiriin. Näin voidaan kokonaisuutena hahmottaa, mitä rahamarkkinoilla ja rahoitusmarkkinoilla on tapahtumassa.

Euroopan keskuspankin sisäänlämpiävä järjestelmä on syytä voimakkaammin kyseenalaistaa. Salailu, 30 vuodeksi salaiseksi julistettu aineisto, on saatettava aikaisemmin jo julkisuuteen, ja toisaalta myös sellaisen aineiston syntyminen pitää jatkossa estää.

Suomen Pankilla on edelleen merkittävä rooli suomalaisessa yhteiskunnassa, ja kun sitä eduskunnan taholta oikein valvotaan ja edellytetään myös oikeata tietoa, uskon, että se tulee toimimaan Suomen kansantalouden kehittymisen kannalta oikean suuntaisesti. Tosin on myös otettava niistä viesteistä, jos ja kun ne ovat vakavia, opiksi ja tehtävä niistä oikeat johtopäätökset siitä, millä tavalla valtion rahapolitiikkaa on hoidettu.

Täällä on tänään puhuttu siitä, että euron devalvoitumisesta johtuen on tullut 12:n, 13:n jopa 15 miljardin markan kurssitappiot — devalvoitumisesta johtuen — samaan aikaan, kun meillä kotitalouksilla on suunnaton määrä rahaa elikkä vuodenvaihteessa oli lähes 200 miljardia markkaa, joka osittain odottaa parempia sijoituskohteita. Nyt ne hakeutuvat pörssiosakkeisiin, joissa on kotitalouksille kohtuuttoman suuri riski, kun vastaavasti niitä rahoja olisi voitu houkutella valtion obligaatioihin, jotka olisivat tuottaneet kotitalouksille korkotuloja, tuoneet valtiolle kotimaista rahaa, ja olisi vältytty devalvaation aiheuttamilta kustannuksilta. Tämä ei ole jälkiviisautta siinä mielessä, että olen tähän asiaan puuttunut aikaisemminkin.

Arvoisa puhemies! Jotta debatillekin jää aikaa, lopetan puheenvuoroni tähän.

[24] **Antero Kekkonen /sd:** Rouva puhemies! Ihan paikaltani pari hajahuomiota.

Valitettavasti ed. Elo lähti salista. Olisin hänelle halunnut vastata niin, että hän vaikuttaa näissä asioissa kovin auktoriteettiuskoiselta, kun hän sanoi, että Alan Greenspanin puheet aiheuttavat kaikenlaisia asioita ja sitten Wim Duisenburgin puheet eivät oikeastaan mitään. En oikein osaa nähdä järkevänä tällaista asioiden henkilöimistä. Kyllä kai näiden puhujien vaikutusvalta syntyy siitä, että Greenspan edustaa maailman vahvinta talousaluetta ja dollaria ja Wim Duisenburg edustaa euroa, jolla on nämä tunnetut vaikeutensa, jotka varmasti heijastuvat suhtautumisessa myöskin niihin puheenvuoroihin ja niihin puhujiin, jotka kutakin aluetta edustavat.

Toinen asia, mikä tässä keskustelussa on tullut esiin: Mahdoinko ymmärtää pankkivaltuutettujen puheenjohtajaa ed. Kanervaa oikein, kun hän viittasi sellaiseenkin mahdollisuuteen, että Suomen Pankin pääjohtaja voisi esiintyä tässä salissa ja olla kyselyjen kohteena? Vierastan suuresti sellaista ajatusta. Kyllä minusta suomalaisessa järjestelmässä on paljon hyviä puolia juuri sen takia, että puuroja ja vellejä ei ole pantu sekaisin. Sellainen tilanne saattaisi aiheuttaa tässä salissa keskustelua, joka välttämättä ei nyt niin kauheasti hyödyttäisi ketään. Yhdysvalloista me tiedämme esimerkkejä, kun tällaisia kuulemisia siellä järjestetään, että siellä ovat sitten äänessä samat ihmiset, jotka yleensä kaikkein vähiten tietävät siitä asiasta, mistä juuri silloin kysymys on, ja näin siitä saattaa tulla sen laatuista mediatapahtumaa, joka tätä tavattoman tärkeätä asiaa, mitä talouspolitiikka kaikkinensa on, ei laisinkaan vie eteenpäin.

Arvoisa rouva puhemies! En aio tulla sinne korokkeelle.

[25] **Matti Kangas /vas** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Salo oli huolissaan paperimiesten suurista palkankorotuksista. Mielestäni paperimiehet ovat ansainneet palkankorotuksensa, etenkin kun palkan maksajat ovat lähes pääsääntöisesti ulkomaisia. Paperiteollisuuden tuotteista viedään 85—90 prosenttia ulkomaille.

Enemmänkin olisin huolissani, kun pankkivaltuuston kertomuksessa kerrotaan, että suomalaisista osakkeista yli 60 prosenttia on ulkolaisten omistuksessa. Tästä minusta pitäisi ruveta olemaan huolissaan, miten käy suomalaiselle teollisuudelle esimerkiksi, jos ulkolaiset omistajat rupeavat käyttämään isännän ääntään.

Sitten yksityiskohtaan tässä selonteossa: Inarissa on aikamoinen rakennusmassa Suomen Pankin omistuksessa, yli 6 500 neliötä. Missä käytössä sellainen määrä rakennuksia siellä on?

[26] **Mikko Elo /sd** (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Ehkä meillä on ed. Kekkosen kanssa tässä turha käydä mihinkään sanasotaan siitä, mikä on henkilöiden merkitys sinänsä. Henkilökohtainen käsitykseni on se, että ei se, että Alan Greenspan valittiin neljännen kerran Yhdysvaltain keskuspankin pääjohtajaksi 78-vuotiaana, ole sattuma, vaan se perustuu siihen, että hän on osaava henkilö, jolla on markkinoiden luottamus ja jota markkinat kuuntelevat.

Kun itse harrastan aika paljon markkinoiden seuraamista, niin kyllä täällä Euroopassa ei ole samanlaisia reaktioita. Kun Euroopan keskuspankin johtajat pääjohtajaa myöten puhuvat, niin markkinat eivät juuri heristä korviaan. Täällä ei esimerkiksi tapahdu pörssikursseissa oikeastaan yhtään mitään, vaikka Euroopan keskuspankki nostaa korkojaan. Sen sijaan jos Yhdysvaltain keskuspankki näin tekee, niin välittömästi seuraa reaktio. Kyllä minun mielestäni tässä on eroja. Kyllä eroja on osaamisessa ja osaamisessa. Se on vähän sama kuin meitä kansanedustajia, en tiedä oikein tai väärin, tänne valitaan. Monia on ehdokkaita, ja toivottavasti aina vain parhaat valitaan.

[27] **Kari Uotila /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Myöskin hajanaisia huomioita, mutta täältä korokkeelta.

Aloittaisin valtuutettujen puheenjohtajan ed. Kanervan yhdestä huomiosta, kun hän kertoi ylikuumenemiseen liittyen asuntopolitiikasta, asuntojen hinnoista, jotka aivan tämänpäiväistenkin tietojen mukaan ovat edelleen varsin voimakkaasti nousseet, jotka nyt aivan tämän päiväistenkin tietojen mukaan ovat edelleen varsin voimakkaasti nousseet. Tämä on huolestuttava ja vakava kehitys. Minusta ed. I. Kanerva teki monien meidän muidenkin tekemän virheen siinä, että hän totesi, että hintataso ei kuitenkaan ole vielä aivan silläkään tasolla, mitä se oli 80-luvun hulluimpina vuosina. Ei 80-luvun loppu ole todellakaan oikea vertailukohta, siihen ei pidä verrata. Jos verrataan pitemmässä juoksussa kotitalouksien ostovoimaa ja asuntojen hintaa siihen nähden, asuntojen hinnat ovat tällä hetkellä hyvin korkealla tasolla. Tällä tavalla se on eräänlainen riski myös kotitalouksien maksukyvyn kannalta jatkossa.

Mitä tulee puheenjohtajan mielipiteisiin Ekp:n roolista, siitä että Ekp:ssä pitäisi lisätä avoimuutta ja että kansallinen edustus sen johdossa pitää turvata, olen täysin samaa mieltä. Siinä on suomalaisten ja Suomen Pankin oltava myöskin aktiivinen Ekp:n osana.

Ed. Pekkarinen kertoi taloudellisen kasvun mitalin toisesta puolesta ja vasemmiston edustajien vappupuheista. Olen pitkälti samoista asioista huolissani kuin ed. Pekkarinenkin. Voimakas taloudellinen kasvu, niin toivottavaa kuin se onkin ja kun se nyt jo seitsemättä vuotta jatkuu, on ollut hyvä asia, mutta mitalin toisella puolella on tuloerojen kasvaminen. Stakesinkin selvitysten mukaan eniten hankkiva kymmenes suomalaisista on lisännyt huomattavasti tulojaan, erityisesti omaisuustulojaan. Heikkotuloisimman suomalaisten kymmeneksen tulot ovat polkeneet paikallaan laman jälkeiset vuodet. Tämä on ristiriidassa ihan hallituksen ohjelman tavoitteidenkin mukaan, joissa haetaan kuitenkin tasavertaisuutta sekä kansalaisryhmien kesken että myöskin maan eri osien kesken.

Kun meillä on kuitenkin tämä finanssipoliittinen linja, jonka myös oppositio tuntuu allekirjoittavan melkein sinällään, että näissä suhdanneoloissa tiukka finanssipoliittinen linja on paikallaan ja kehykset on mitoitettu oikeaan tasoon, kovin helppo ei ole köyhyys- ja tuloerojen kasvuongelmaakaan ratkaista. Verotus on yksi keino tietysti. Kovasti toivon, että jatkossa verokeskustelussa voitaisiin mennä myöskin siihen, että sen lisäksi, että palkkaverotuksen osalta veronkevennyksiä kohdistettaisiin vielä voimakkaammin pieniin tuloihin, veronkevennysten piiriin otettaisiin muitakin väestönosia kuin palkansaajat, myös tulonsiirtojen varassa olevan henkilöt, kuten työttömät ja eläkeläiset.

Mitä tulee sitten Suomen Pankin rooliin ja erityisesti pääjohtaja Matti Vanhalan rooliin yhteiskunnallisen keskustelun kävijänä, hänen taannoinen ehdotuksensa kymmenien miljardien veronkevennysohjelmasta ja siitä, että se edellyttää

myöskin leikkauksia, olisin ed. Elon kanssa vähän samaa mieltä, että se ei ollut kovin uskottavaa. Sen uskottavuutta rokotti erityisesti — kun ajatellaan inflaatiopelkoa, talouden kuumenemisuhkaa, tässä suhdannetilanteessa, kun pyörät pyörivät lujaa — eräällä tavalla sellaisen vision antaminen, että veronkevennyksiä tulee nyt ja niitä tulee jatkossa ja niitä tulee paljon. Kyllähän se ruokkii tällaista kuumenemismentaliteettia kansalaisissa, sinällään positiivista asiaa ja tulevaisuudenuskoa ja kulutusnäkymien positiiviista kehitystä. Sinällään eivät pankkivaltuutetut — en minä enkä usko, että ketkään muutkaan — halua millään tavalla rajoittaa Suomen Pankin pääjohtajan oikeutta osallistua talouspoliittiseen keskusteluun. Päinvastoin sitä asiantuntemusta, mikä Suomen Pankissa on sekä tutkimusten osalta että muiden linjausten osalta, pitää koko suomalaisen kansantalouden ja myöskin poliittisen järjestelmän pystyä hyödyntämään.

Ed. Ala-Nissilä kommenttipuheenvuorossaan kaipasi veronalennusohjelmaa vähän saman suuntaisesti kuin pääjohtaja Vanhalakin taannoin teki. Minusta me tarvitsemme veronalennusohjelmaa esimerkiksi alkoholiverotuksen alentamiseksi hallitusti, ennen kuin joudumme vapauttamaan alkoholin tuonnin kokonaan vuoden 2004 tietämissä. Tällaisia ohjelmia tarvitaan. Mutta mitä tulee tuloverotuksen keventämisohjelmaan, voiko mikään hallitus tai mikään eduskunta itse asiassa sitoutua pitempään kuin vaalikauden mittaiseen ohjelmaan? (Eduskunnasta: Ei tietystikään!) — Ei tietenkään. — Kun ei pitemmästä ohjelmasta voida sopia, puhutaan vaalikauden ohjelmasta.

Silloin minusta tämä, mitä Paavo Lipposen nykyinen hallitus on linjannut, on aivan oikein tältä osin: Asetetaan veronkevennystavoite, mihin pyritään vaalikauden aikana, mutta alistetaan sen toteuttaminen ja ajoittaminen suhdannetilanteeseen, työllisyystilanteeseen jne., että on liikkumavaraa, jotta voidaan käyttää edes sitä suhdannepoliittista keinovalikoimaa, minkä verotus ja veronkevennykset antavat silloin, kun halutaan hallita esimerkiksi talouden kasvuvauhtia, joko kiihdyttää sitä elvyttämällä tai sitten jarruttaa kireällä politiikalla. Tässä mielessä tällaisessa ohjelmassa on aivan tällaista periaatteellistakin ongelmaa.

Mitä tulee ministeri Niinistön esittelemiin USA:n talouteen liittyviin kysymyksiin, kai suuri kysymys on, onko USA:n talouskasvu, joka perustuu it-sektorin voimakkaaseen kasvuun ja velkarahalla rahoitettuihin osakkeiden ostoihin ja niiden tuottojen varassa elämiseen, kuplaa vai onko se reaalista, onko siellä takana reaalinen talous. Asiantuntijoissa on vähän kaksi koulukuntaa. Osa pitää sitä kuplana, joka joskus romahtaa, ja se silloin vaikuttaa erittäin paljon koko maailmassa. Mutta osa asiantuntijoista lähtee kai siitä, että USA:n talous ja nimenomaan tietoyhteiskunta on noussut eräällä tavalla uudelle laatuaskelmalle ja nämä odotusarvot, jotka sinällään näihin pörssiosakekursseihin sisältyvät, eivät olekaan tyhjää vaan siellä takana on odotusarvo, jossa on jonkinlaista faktaa talouden rakenteellisella puolella. Kumpi koulukunta on oikeassa, sen varmaan tulee aika tavalla tai toisella jossain vaiheessa näyttämään.

Mitä tulee niihin puheenvuoroihin — ja ministeri Niinistö myöskin totesi — että Suomen Pankki olisi jokin erillinen saareke ja eläisi kovin paljon leveämpää elämää kuin muut instituutiot tässä maassa, minä rohkenen väittää, että pankkivaltuutetut ovat ottaneet tosissaan sen keskustelun, mitä yhteiskunnassa käydään, ja hyvin tarkasti seuraavat Suomen Pankin kehitystä, mitoitusta, tehtäviä ja sitä, millä tavalla Suomen Pankin henkilöstö ja sen edut mitoitetaan vastaamaan tämänhetkisiä olosuhteita, tulevaisuutta ja sitä roolia, mikä Suomen Pankilla jatkossa on. Uskallan väittää, että valtuutetut myös tältä osin tekevät hyvin työnsä, niin kuin ovat tehneet tämän kertomuksenkin muokkaamisessa.

[28] **Olavi Ala-Nissilä /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Iloitsen siitä, että pankkivaltuuston kertomuksesta käydään keskustelua. Tämä eduskunta pystyy keskustelemaan mistä vaan, mutta hyvä, että kerran asiastakin keskustelemme.

Olisin lyhyesti kommentoinut ed. Elon puheenvuoroa, miksei myöskin ministeri Niinistön puheenvuoroa siltä osin, mitä populismi oikein on. Mielestäni on vähän populismia sillä tavalla sanoa, että Suomen Pankissa eletään herroiksi eikä siellä oteta huomioon yhteiskunnan vaatimuksia. Uskon, että siellä lisääntyneen byrokratian keskelläkin hoidetaan asioita säntillisesti, ja tiedänkin sen.

Mutta mitä tulee pääjohtaja Vanhalan veropoliittiseen avaukseen, mielestäni se ei ollut populismia, minkä ed. Kekkonenkin totesi. Toinen näkökulma, mikä tähän liittyy: Minusta on tärkeätä, että Suomen Pankki käy yhteiskunnallista

keskustelua aktiivisemmin kuin ennen. Se on hyvä. Se kuuluu järjestelmään, eikä siitä pidä kenenkään valtiovarainministeriössä eikä missään loukkaantua.

On hyvä havainto se, että tässä euromaailmassa finanssipolitiikalla pitää olla pitkäjänteisyyttä. Tämä koskee myöskin veropolitiikkaa. Jos me aiomme saada Suomessa oikeudenmukaisia ja myöskin verojärjestelmän kilpailukykyä rakentavia ratkaisuja, meillä on oltava pitkän aikavälin suunnitelma verotuksen keventämiseksi. Siinä mielessä, vaikka pääjohtaja Vanhala ei mitään kymmeniä miljardeja kai heittänyt julkisuuteen, oli hyvä, että hän sen puheenvuoron käytti. Ongelmahan on nyt hallituksessa. Hallituksella on suunnitelma alentaa verotusta 10—11 miljardia, mutta siitä on tuskin kuudesosa saatu vielä aikaiseksi. Puhetta vappunakin riitti, upeita puheita, mutta tekoja kovin vähän. Ehkä tämä osin johtuu siitä, että ei ole pitkän aikavälin suunnitelmaa eikä toisaalta ole myöskään yksimielisyyttä linjoista.

29 **Mauri Pekkarinen /kesk:** Arvoisa puhemies! Ensinnäkin tämän keskustelun luonteesta pari sanaa.

Rohkenin äsken puhua aika paljon ihan finanssipolitiikasta ja perustelen, miksi. Mitä rahapolitiikasta eduskunnalle annettava kertomus on? Ei sitä, että me pystyisimme täällä sitä muuttamaan. Se on toteutunut ja tapahtunut rahapolitiikka, jota Euroopan keskuspankki on ohjannut ja joka rahapolitiikan linjaus jatkossakin on ei Suomen eduskunnan käsissä vaan Euroopan keskuspankin käsissä. Kaiken lisäksi Euroopan keskuspankkia tietyllä tavalla tukevat valtiovarainministerit pitävät tärkeänä, että sen politiikkaan eivät edes saakaan tulla ulkopuoliset omilla näkemyksillään ja kommenteillaan puuttumaan.

Jos tämä todetaan lähtökohdaksi, että tämä on tilanne, sen jälkeen minusta relevantti, tarkoituksenmukainen tapa on tarkastella, mitä Suomessa on tapahtumassa — lähtien siitä, että rahapolitiikka on ollut tätä, mitä on ollut, ja todennäköisesti tulee olemaan sitä, mikä näköpiirissä on — minkälaisia haasteita se yksi vakioitu tekijä, tässä tapauksessa rahapolitiikka, heittää tavallaan kansalliselle finanssipolitiikalle. Minusta tämän pohdinnan paikka ja tilaisuus liittyy nimenomaan siihen vaiheeseen, jolloin pankkivaltuuston kertomuksesta käydään täällä keskustelua.

Muutama ajatus ja sana vielä nimenomaan tähän liittyen äsken käydyn keskustelun, osin debatinkin, jälkeen taikka siihen liittyvänä asiana. Ensinnäkin pari kommenttia vielä siitä kysymyksestä, miltä nyt Suomesta katsoen näyttää tilanne niissä maissa, jotka eivät lähteneet mukaan yhteiseen Talous- ja valuuttaunioniin. Ruotsi, Tanska, Englanti, Kreikka. Katsokaapa, mikä on näiden maiden taloudellinen tila ja kehitys. Eivät ne ole kärsineet siitä, että ne ovat olleet euron ulkopuolella. (Ed. Kekkonen: Ne ovat hyvin erilaisia talouksia!) — Aivan oikein, ne ovat hyvin erilaisia, mutta niistä yhdenkään tilanne, ed. Kekkonen, ei ole mennyt huonoon suuntaan näiden vuosien aikaan. Ruotsilla menee tavattoman kovaa ja lujaa, ei Tanskallakaan huonosti mene, Englannilla menee aivan erinomaisella tavalla, eikä Kreikallakaan kaikki seikat huomioon ottaen mene huonosti ollenkaan tällä hetkellä. Minä en tällä yritä sanoa sitä, että ne ovat valinneet jotenkin paremmin ja oikeammin kuin Suomi. Mielestäni Suomen olisi, olin silloin sitä mieltä, kannattanut tehdä samanlainen ratkaisu kuin Tanskan, Ruotsin ja Englannin.

En jatka sitä keskustelua sen enempää, vedän vain tilanteen tähän päivään ja totean, että nyt, kun Suomi on mukana eurossa ja Emussa, olisi tavattoman tärkeätä, että äsken mainitut maat mahdollisimman nopeasti tulisivat mukaan yhteiseen Talous- ja rahaunioniin. Se on myös Suomen etu, vaikka ministeri Niinistö yritti ajatella, että jotenkin Suomelle on edullista, että nuo muut meidän kaltaisemme eivät olekaan siinä mukana, että me jotain privilegiota siitä nautimme. Väitän, että asia ei ole näin vaan on niinpäin pikemminkin, että meidän etumme on se, että lähinnä meidän kannaltamme samanlaiset maat voisivat olla mukana meidän kannaltamme samassa Talous- ja rahaunionissa.

Mitä vielä tulee optimaaliseen valuutta-alueeseen ja talouden muutosten symmetrisyyteen tai epäsymmetrisyyteen, vielä kertaalleen viittaan siihen, että se, mitä nyt on tapahtunut, on ollut epäsymmetristä tavallaan Suomen talouden fundamentteihin, perustekijöihin, verrattuna. Nyt se on toiminut niinpäin, että me olemme koko kansantaloutena hyötyneet tästä asiasta. Mutta vielä yhdyn niihin puheenvuoroihin, joita monet täällä käyttivät. Itsekin osallistuin siihen tavallaan huoleen, että tämä jonakin päivänä saattaa kääntyä. Hyvin todennäköistä on, että se kääntyy toisin päin, että euro alkaa vahvistua suhteessa dolla-

riin muun muassa niistä syistä, joita pilkahduksenomaisesti tuli ed. Uotilan äskeisessä puheessa esille.

Entä jos ei olekaan ihan totta se, minkä perustalla istuu Amerikan talous tällä hetkellä, jos siinä onkin jotain falskia, ei niin pahaa kuin Suomen taloudessa 80-luvun lopulla mutta vähän samaa sukua olevaa? Kansantaloushan siellä on aivan huikeasti velkaantunut, niin kuin tiedetään, tällä hetkellä. Jos siellä sattuu jotain tällaista olemaan, siitä seuraa dollarin ja euron radikaali muutos. Jos se tapahtuu, sen jälkeen kysymys kuuluu, nyt palaa uudestaan keskustelu finanssipolitiikkaan, kun tavallaan puhumme puskureista — aikanaan näitten ratkaisujen yhteydessä puhuttiin puskureista — keiden suomalaisista puskurit ovat kunnossa kestämään sitä tölväisyä, mikä tapahtuu silloin, jos kurssit alkavat mennä muuhun suuntaan.

Ensinnäkin ne suuryritykset, joiden taseet ovat vahvistuneet ennätyksellisesti, ovat hyvässä kunnossa kestämään niitä tölväisyjä, mitä tuollaisessa tilanteessa kenties tulee. Ensimmäinen kysymys liittyy siihen, ovatko meidän pienemmät ja keskisuuret työvaltaiset yrityksemme tässä mielessä kunnossa, ja vastaukseni on, että eivät ole. Yksi niistä veropoliittisista toimenpidekokonaisuuksista, mitkä pitäisi pikaisesti saada hallituksen kuntoon, on kehittää ne toimenpiteet, joilla nimenomaan työllistämiskynnystä ja pienten yritysten taseitten edelleen vahvistamista tai nopeampaa vahvistumista voitaisiin edistää. Se merkitsisi näille parempia puskureita siihen tilanteeseen, kun suhdanteet heikkenevät ja kun nimenomaan euro vahvistuu dollariin ja muihinkin keskeisiin valuuttoihin nähden. Tässä pitäisi saada aikaan muutosta.

Toinen kysymys kuuluu, keiden kansalaisista talous on vahvistunut siinä mitassa, että se kestää pieniä heittelehtimisiäkin. Tässä on suuri paradoksi, josta aiemmin jo puhuttiin. Huikeankin taloudellisen kasvun, pitkään jatkuneen kasvun, oloissa suuri osa ihmisistä elää, jos ei nyt ihan kädestä suuhun, niin vaikeuksissa selviytyä jokapäiväisistä menoistaan, kuluistaan, mitä heillä perheineen on. Heille ei juuri kestopuskureita ole päässyt syntymään.

Niin kauan kuin meillä vielä hyvin menee, olisi tavattoman tärkeää, että esimerkiksi veropoliittisin ratkaisuin tuettaisiin näiden perheiden ja ihmisten sitä, sanoisinko, selviytymispuskuria, joka saattaa olla tarpeen muutaman vuoden, hyvinkin muutaman vuoden, päästä tästä eteenpäin lukien. Tällaisia veropoliittisia toimenpiteitä, tällaisia veropoliittisia ohjelmia, tarvitaan. Minäkin hyväksyn sen, että Vanhala puhui siitä, että tarvitaan tällaisia ohjelmia, mutta en hyväksy sellaista ajatusta, että suuria veronalennuksia tehtäisiin sillä, että leikattaisiin julkisista menoista, rapautettaisiin hyvinvointiyhteiskuntaa, en tätä ollenkaan kannata. Niiltä osin kuin uusiin leikkauksiin menemättä voidaan kevennyksiä toteuttaa, kevennykset pitäisi verotuksessa kohdentaa yhtäältä työllistämisestä aiheutuvien verojen ja veroluontoisten maksujen alentamiseen ja toisaalta pieni- ja keskituloisten tuloverotuksen keventämiseen. Sinne ne pitäisi laittaa painotetusti.

Ja vielä kerran, tässä asiassa kernaasti yhdyn siihen, mitä sosialidemokraatit ja monet vasemmistoliittolaisetkin ovat puhuneet, mutta en siihen, mitä he ovat tehneet muutaman viime vuoden aikaan tulonsiirtojen leikkausten ja veropoliittisten ratkaisujen yhteisvaikutuksena ajatellen äsken mainittuja kansalaisia.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Anttila.

---

30 **Antero Kekkonen /sd** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Optimaalisesta talousalueesta. Minä tulkitsin vähän samalla tavalla kuin ed. Pekkarinen ministeri Niinistöä, eli hänen mielestään meillä saattaisi ikään kuin olla hyötyä siitä, että kaikki eivät tulleetkaan mukaan. Voi olla, että jollain hyvin lyhyellä aikavälillä näin voi ajatellakin, miksei. Mutta kun tässä kuitenkin kaikki järjestelmät ovat rakentamassa sellaista maailmaa, jossa voidaan vähän pitemmällä aikavälillä suunnitella ja katsoa eteenpäin, minusta sellainen ajattelu on hyvin lyhytnäköistä.

Toinen asia, Suomen Pankin pääjohtajan oikeudesta ottaa kantaa talouspolitiikkaan. Olin kovin tyytyväinen siitä, että ed. Uotila niin selkeästi sanoi sen, että totta kai Suomen Pankin pääjohtajalla on oikeus osallistua talouspoliittiseen keskusteluun. Suomessa ei makrotaloudellista ajattelukykyä ole järin paljon, ja olisi aivan kohtuutonta, jos ne tahot, joilla sellaista on, vaiennettaisiin jollakin sellaisella ajattelutavalla, että

kaikki asiat eivät kuulu kaikille. Minusta on ehdottoman välttämätöntä, että Suomen Pankin pääjohtaja lausuu talouspolitiikasta mielipiteensä. Se sitten, minkälaisen keskustelun se herättää, on asia numero kaksi.

Ed. Pekkariselle, kun hän puhui puskureista: Minä hiukan yllätyin, kun hän tuli Suomen kautta, keskisuurten, pienten yritysten kautta yksittäisen ihmisen taloudellisiin puskureihin. Se on politiikassa tietysti tärkeä näkökulma, mutta minä kyllä odotin pohjustuksen jälkeen, että ed. Pekkarinen olisi puuttunut siihen, mitkä ovat Euroopan puskurit, silloin kun Amerikassa saattaa tapahtua se, mihin epäsuorasti ed. Uotila viittasi.

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Kekkonen! Kaksi minuuttia on valitettavasti täynnä.

[31] **Mauri Pekkarinen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oikeastaan ihan lyhyesti vain liittyen viimeisen virkkeen aivan viimeiseen lauseeseen. En ole ollenkaan asiantuntija siinä mitassa, mutta kun on tilaisuus erilaisia keskusteluja käydä, niin kyllä minä yhdyn niihin ajatuksiin, että mikäli suhdanteissa tapahtuu, nimenomaan dollarin ja euron kurssissa, radikaali muutos toiseen suuntaan, kyllä se tavallaan heijastuu Suomeen itse asiassa enemmän kuin se heijastuu keskimäärin nykyisiin euro- taikka Emu-maihin.

Tämä johtuu kahdesta asiasta: Uuden teknologian merkitys Suomen taloudessa on suurempi kuin keskimäärin euromaissa, ja toisekseen metsäteollisuuden merkitys Suomessa on radikaalisti suurempi kuin keskimäärin nykyisissä euromaissa. Näin pelkään, että se vaikutus olisi tosiasiassa Suomeen vielä suurempi ja sitä kautta suomalaisiin kuin keskimäärin yleensä Euroopassa se olisi.

[32] **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Eduskunnan pankkivaltuuston kertomus vuodelta 1999 on synnyttänyt vilkkaan talous- ja yhteiskuntapoliittisen keskustelun, ja koen tämän erittäin hyväksi. Koen, että tässä on paikka, jossa voidaan ruotia suomalaisen yhteiskunnan taloudellista ja yhteiskunnallista kehitystä tätä päivää laajemmaltikin, sillä tämä talous, joka pankkivaltuuston kertomuksessa tulee esille, liittyy meidän yhteiskuntamme hyvinvointiin tai pahoinvointiin.

Mielestäni suomalainen yhteiskunta on monella tavalla syvässä kriisissä. Aivan kuten keskustan ryhmäpuheenjohtaja Mauri Pekkarinen toi esille, monet epäkohdat ovat tänä aikana mitä todellisinta todellisuutta. Suomalaisen yhteiskunnan kriisi on syvä. Suomalaisen yhteiskunnan kriisi on eettinen ja sosiaalinen kriisi. Samalla kun jollakin hyvin pienellä vähemmistöllä menee tavattoman hyvin, niin suurella osalla suomalaisia ei mene hyvin ja suurella vähemmistöllä suomalaisia menee tavattoman huonosti.

Jos kaikki suomalaiset voisivat olla ansiotyössä tai mielekkäässä työssä työelämän parissa, silloin meillä ei olisi taloudellisia ongelmia sosiaaliturvan ja koulutuksen hoitamisessa. Voimavarat silloin riittäisivät, mutta nyt meillä työttömyyden seurauksena menee rahaa työttömyyden hoitoon. Työttömät ovat tänä aikana niin ammattiyhdistysliikkeen kuin monien muidenkin paljolti unohtamia. Meillä todellisuus on edelleen vallitseva suurtyöttömyys. Meillä todellisuus on se, että ihmisiä on velkojen alla, velkaorjuudessa, velkavankeudessa ja heillä ei ole toivoa päästä itsenäiseen ja vastuulliseen omaan talouteen ja elämään. Tässä on eräitä aikamme epäkohtia.

Meidän tulisi löytää yhteiskuntaan sellaiset eettiset periaatteet, joilla haluaisimme etsiä oikeudenmukaisuutta, yhteisvastuuta, luoda edellytyksiä omatoimisuudelle. Nyt ollaan eettisesti paljolti hukkateillä. Yhteiskunnasta on tullut saalistajien yhteiskunta. Voidaan kysyä, hyväksyvätkö moraaliset periaatteet tämän vai ei. Meidän pitäisi nähdä oikein: Vanhassa puusaavissa ovat nuo kimpilaudat. Saavi kantaa sen verran vettä kuin sen matalimmalla oleva kimpilauta.

Meidän tulisi yhteiskunnassa löytää yhteisvastuun periaatteeksi jotain tämän kaltaista, pitää huoli siitä, että tässä yhteiskunnassa saataisiin edellytykset sille, että oikeudenmukaisesti kaikilla voisi mennä hyvin. Korostan sanaa "omatoimisuus". Tulisi luoda edellytyksiä omatoimisuudelle, mutta samalla tietysti korostan sitä, että meidän yhteiskuntana on pidettävä huolta heistä, jotka eivät voi olla syystä tai toisesta omatoimisia. Mutta silloin meillä on siihen edellytykset paremmin, jos me luomme edellytyksiä omaan yrittämiseen, omaan työhön niille, jotka siihen pystyvät.

Meidän vammamme on se, että meidän yhteiskuntamme on eettisesti liian heikko. Aivan niin kuin ed. Mauri Pekkarinen ensimmäisessä puheenvuorossaan toi hienosti esille, uutiset ja ta-

lousuutiset kertovat heksien ja heliborien ja näitten prosenttimuutoksia ja valuuttojen heilahduksia. Ne eivät tavalliselle suomalaiselle, ei edes ensimmäisen kauden kansanedustajalle, merkitse toimeentulossa piun pauta. Ne jäävät hyvin etäiseksi salatieteeksi. Tämä on totuus. Ne ovat vain joittenkin sijoittajien bisneshommia. Tavallinen kansalainen elää tänä aikana todellisuudessa aika tavalla tiukoilla. Tämä on se tosiasia.

Ihminen on väsyksissä ja uupunut ja taloudellisesti ahtaalla, ja samalla yhteiskunnan arvopohja on paljolti hakoteillä ja hukassa. Meidän pitäisi luoda semmoinen yhteiskunta, joka olisi eettisesti kestävämpi. Tämä ei ole tietenkään helppoa, mutta meidän tulisi sitä tavoitella. Meidän pitäisi etsiä selkeitä vaihtoehtoja, reiluja tavoitteita ja pyrkiä niihin. Meidän ei tarvitse syytellä toisiamme, vaan meidän tulisi tarttua epäkohtiin kiinni ja etsiä ratkaisuja niiden hoitamiseksi.

Arvoisa rouva puhemies! Olen tässä asiassa tuonut asioita esille, jotka sivuavat nyt käsiteltävänä olevaa teemaa, mutta jotka ovat hyvin olennainen runko suomalaista yhteiskuntaa ja suomalaista taloutta. Haluan korostaa oikeudenmukaisuutta, yhteisvastuuta, omatoimisuutta, rakkautta lähimmäistä kohtaan. Silloin meidän isänmaassamme voi mennä kaikin tavoin paremmin.

33 **Pentti Tiusanen /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Oinosen tuossa lopussa luettelema perustelu puheenvuorolleen on tietysti aivan oikea: yhteisvastuu, köyhän ihmisen huomioiminen jne. Hän totesi puheenvuorossaan, että ammattiyhdistysliike on ikään kuin täysin unohtanut työttömät. Näin ei ole. Tämä ei pidä paikkaansa. Väittäisin, että nimenomaan sellainen liitto kuin Paperiliitto ei myöskään ole sitä tehnyt.

Ed. Oinoselta jäi kuitenkin esittämättä se, miten työttömyys voidaan ratkaista. Hän viittasi useampaan kertaan ed. Pekkarisen puheenvuoroihin. Ed. Pekkarinen totesi aivan oikein, että työllistämisen kynnystä pitäisi madaltaa nimenomaan valtion toimesta, työn sivukulut jne., ehkä nimenomaan porrastaa työpaikkojen ja yritysten kesken nämä kulut työvoimavaltaisia huomioiden ja niitä suosien. Samoin pieni- ja keskituloisten ihmisten, nimenomaan työttömien, asemaa pitäisi helpottaa.

Eräs asia, joka jäi myös mainitsematta ed. Oinoselta, on se, että monet työttömät käyttävät rahaa työpaikan etsimiseen. Eli kun meillä on ansiotulovähennys työssä käyvillä, niin kyllä työttömilläkin pitäisi olla vastaava, nämä menot huomioon ottava vähennys, joka lisäisi käteen jäävää päivittäistä ja kuukausittain tulevaa tuloa.

34 **Lauri Oinonen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On aivan hienoa, että edustaja antoi äsken kommentteja. Siinä tuli jo hyviä ajatuksia, joilla voimme yrittää niitä toimia, joilla työttömyyttä torjutaan ja työllisyyttä edistetään. Meillä eikä varmasti kenelläkään ole siihen yhtä lääkettä, mutta on varmasti monia lääkkeitä, joita kaikkia kannattaa, niin kuin arvoisa tohtori hyvin tietää, käyttää ja aktiivisesti etsiä. Todellakin nuorten kohdalla tämä on ongelma, pitäisi etsiä keinot, millä nuoret saataisiin työelämän pariin. Siinä tämä työpajakokeilu on monella paikkakunnalla, kuten muun muassa Keuruulla, osoittanut varsin hyviä tuloksia.

35 **Ulla Juurola /sd:** Arvoisa puhemies! Tulen varmuuden vuoksi puhujakorokkeelle, koska puheenvuoroni saattaa kestää yli kaksi minuuttia. Haluan kuitenkin puuttua oikeastaan lähinnä tuloerokeskusteluun, mitä tämän keskustelun aikana on tullut esille.

Aivan äskettäin oli Suomen Akatemian järjestämä seminaari, jonka aiheena oli "Laman pitkä varjo". Tässä seminaarissa käsiteltiin muun muassa tuloeroja ja tuloerojen kasvua, joka on ollut viime vuosien aikana todellisuutta Suomessa. Jonkin verran todellisuutta se tulee varmasti aina olemaan tällaisen nousukauden aikana.

Tässä seminaarissa osittain todettiin samoja kysymyksiä, jotka ovat olleet tiedossa aikaisemminkin. Niitä on se, että tuloja on kasvattanut erityisesti se korkein kymmenennes ihmisistä, joka ansaitsee enemmän, missä on paljon myyntituloja, missä on osakeomistusta, missä on osinkotuloja, optioita. Samoin esille tuotiin esitelmissä myöskin se, että tuloerot ovat kasvaneet työllisten ja ei-työllisten välillä. Tämähän ei ole uusi asia, mutta tämä on asia, joka pitää ottaa vakavasti.

Mutta minusta uusi tieto on se, että tuloerot ovat kasvaneet erityisesti ei-työllisten keskuudessa. Tuloerot työssä käyvien keskuudessa eivät ole kasvaneet niinkään, vaan ne ovat kasvaneet ei-työllistettyjen keskuudessa. Tutkijat esittävätkin varovasti kysymyksen, olisiko tapahtumassa niin, että tänne on syntymässä tavallaan uusi omistajaryhmä, joka ei ole tekemisissä nor-

maalin työnteon kanssa eikä yrittämisen kanssa vaan jonka jäsenet ovat pörssi- ja muita sijoittajia ja siitä saavat runsaat tulot.

Minusta tämä kysymys tulevaisuutta ajatellen on aika mielenkiintoinen. Minun nuoruudessani laulettiin 20 rikkaasta perheestä, mutta nämä perheet olivat perheitä, jotka perustivat tuotantolaitoksia ja työllistivät ihmisiä ja perustivat työpaikkoja. Mutta miten tulee käymään yhteiskunnassa? Jaetaanko meidät tulevaisuudessa työtä tekeviin ja pelaajiin? Tämän tyyppinen yhteiskunta ei minusta välttämättä ole kovin houkutteleva. Säilyisikö tällaisessa yhteiskunnassa yhteiskuntarauha? Ylipäänsä voi kysyä, miten nämä uudet omistusmiljoonat ja -miljardit tulevat hyödyttämään yhteiskuntaa ja ihmisiä laajemmin.

Kaiken kaikkiaan tuloerojen kasvuun täytyy suhtautua vakavasti nimenomaan kaikkein vähätuloisimpien osalta. Köyhyysongelmaa ei Suomessa mitenkään voi ohittaa ja siihen pitää hakea ratkaisuja. Meidän oma ryhmämme on koko ajan ollut vahvasti sitä mieltä, että työ on parasta sosiaaliturvaa, ja verohelpotuksetkin on suunnattu erityisesti pieniin ansiotuloihin, ei niinkään kaikkiin pieniin tuloihin, ei esimerkiksi sosiaaliturvaan.

Mielestäni olemme tulleet siihen pisteeseen, että näin emme yksinomaisesti voi jatkaa, vaan meidän on myöskin mietittävä ihan pienimpiä tuloja. Onko ratkaisuna veropoliittinen keino vai markkamääräiset korotukset esimerkiksi työmarkkinatukeen, jää mietittäväksi, mutta joka tapauksessa asia on otettava vakavasti.

Koko laman kuvion voidaan sanoa olevan kolmivaiheinen. On talouslama, on työttömyyslama, on sosiaalilama. Tutkijoiden mukaan olemme talouslaman ohittaneet. Työttömyyslama on vielä totta ja sosiaalilamakin on totta, samoin julkisen sektorin lama, joten on selvää, että meillä on vielä paljon tehtävää, ennen kuin voidaan sanoa, että laman pitkä varjo olisi kokonaan poistunut.

[36] **Jouko Jääskeläinen /skl:** Arvoisa puhemies! Ehkä menee vähän yli kaksi minuuttia, joten puhun mieluummin korokkeelta.

Vaikka pohjana on tietysti Suomen Pankin pankkivaltuuston kertomus, on hyvä, että tässä keskustelussa on käsitelty moniakin asioita, koska sinänsä kertomus on ihan merkittävä tietopaketti, joskin taas aavistuksen verran myöhässä, koska nyt eletään jo toukokuuta Suomessa ja tämä kertomus koskee tietysti vuotta 99 kokonaan. Jos tätä keskustelua luonnehtisi ja sitä, mistä tänään olemme puhuneet, on puhuttu ehkä kolmesta erosta: eroista suomalaisten kesken, suomalaisten välillä, toisaalta eroista Euroopassa, eurooppalaisten Emu-jäsenmaiden ja pikkuisen Emun ulkopuolellakin olevien EU-maiden välisistä eroista. Kolmanneksi on puhuttu eroista Yhdysvaltojen ja Euroopan välillä. Näin tämä keskustelu ainakin minulle on hahmottunut, ja ihan muutama lause näistä kaikistakin, ei ehkä varmaankaan minään ratkaisuna näihin kysymyksiin, mutta pohdiskeluna, koska minusta näitä pohdiskeluja pitää kyllä jatkaakin.

Eroista Suomessa: Ed. Uotila, joka on jo täältä mennyt muualle, ja ed. Oinonen mainioissa puheenvuoroissaan pohdiskelivat näitä. Ed. Uotila muistutti Stakesin tutkimuksesta, että kymmenesosa pärjää erinomaisesti, yhä paremmin, ja heikoin kymmenesosa muuttumattomalla tavalla huonosti. Samoin ed. Oinosen puheenvuorossa kysyttiin, osaammeko eettisesti hoitaa talouttamme. Ed. Uotila viittasi myös asuntojen hintoihin. Siinähän kai kuitenkin päällimmäisin ilmiö on se, että kaikkein arvokkaimpien, kaikkein tiukimmin keskustassa olevien, asuntojen arvot esimerkiksi Helsingissä ja Pääkaupunkiseudulla ovat nousseet kaikkein eniten. Meillä on selvää jakautumista, eroa laidoissa, sanoisinko, ylöspäin ja alaspäin. Tässä on tietysti kysymys, joka välttämättä heijastuu myöskin rahapolitiikkaan, mutta se heijastuu myös valtion, hallituksen ja eduskunnan, tekemiin päätöksiin.

Toinen kysymys: erot Euroopassa. Yritin näitä lukujakin vähän katsella, vuotuista prosenttimuutosta euroalueella. Siinä on sillä tavalla, että kuluttajahintaindeksi, joka lähinnä inflaatioasiaa mittailee, euroalueella vuonna 96 oli 2,2. Suomessa se on nyt 2,2. Euroopassa vakaus on lisääntynyt. Suomessa keskimäärin se on vähentynyt eli inflaatio on noussut. Näin lienee tapahtunut myös tämän vuoden puolella. Samoin, jos katsotaan varsinaisia inflaatiolukuja sivulla 11 olevista taulukoista, niin Irlannissa, jossa on kaikkein nopein bkt-kasvu, inflaatio on kovimmasta päästä. Italiassa taas, jossa talouskasvu on ollut heikointa bkt:na mitattuna, inflaatio ei ole pienin, mutta pienimmästä päästä, tässä mielessä parhaasta päästä kuitenkin. Suomessa talouskasvu on kärkiluokkaa. Inflaatio on ollut vuonna 99

vielä varsin maltillista koko vuositasolla mitattuna, mutta nyt on menty vähän jo ylöspäin.

Täällä muun muassa ed. Seivästö aikaisemmassa puheenvuorossaan kysyi, mitä sitten, jos kaikki onkin toisin. Miten on sitten, jos käy niin kuin kertomuksessa sivulla 10 arvioidaan? On syytä uskoa, että euron heikkeneminen vuonna 99 ei ole pysyvä muutos. Valuuttakurssikehityksen suunta voi kääntyä tulevaisuudessa, kuten on käynyt monta kertaa aikaisemmin. Tällöin euron heikkenemisen aikaansaama kilpailukykyhyöty jää lyhytaikaiseksi. On hyvä miettiä sekä sitä, jos kaikki tämä kääntyy toisin päin, että sitä, jos kaikki tämä jatkuu jollakin tavalla tällä mallilla. Olemme itse asiassa olleet melkoisessa lintukodossa. Yritykset ovat pystyneet maksamaan velkansa, ja valtiollakin on nyt merkittävää omistusta, varsinkin jos se sitä kovin ripeästi myisi. Osa teollisuudesta saa tulonsa dollareissa. Tämä on ollut meille tavallaan varsin onnekas, jopa erinomaisen onnekas, tilanne.

Entä sitten, jos tämä vain jatkuu näin? Mitä se merkitsee meidän inflaatiomme kannalta? Mitä sitten, jos se kääntyy toisin ja korkeat eurooppalaiset korot ja meidän omat korkomme lähtevät nousuun, niin kuin ne ovat nyt jonkin verran jo olleetkin nousussa, vaikka eivät ole ollenkaan yhdysvaltalaisella tasolla? Näitä täytyy kysellä.

Vielä puutun eroon Euroopan valtioiden kesken. Miten on niiden maiden tilanne, jotka ovat euroalueen ulkopuolella tällä hetkellä, verrattuna meihin, jotka olemme sisällä? Kysymys optimaalisesta valuutta-alueesta on tietenkin kääntynyt tällä hetkellä sillä tavalla, että tilanne on ollut varsin optimaalinen meille suomalaisille tässä vaiheessa. Mutta jälleen kysymme: Miten on, jos on toisin? Emu-kritiikissä varmaan mekin puhuimme siitä, että päätöksenteko tietysti Suomessa rajautuu. Me siirrymme sitten päättämään jollakin muulla tasolla, Emu-tasolla, eurooppalaisella tasolla. Tämä kai kuitenkin tässä kritiikissä pitää paikkansa ja kutinsa edelleenkin. Näinhän on tapahtunut. Mitkä sitten ovat konkreettiset taloudelliset muutokset tulevina vuosina, ei näin lyhyellä jaksolla siitä voida lopullista sanoa.

Kolmas ero maailmassa on ero Yhdysvaltojen ja Euroopan välillä: Jos tätä eroa halutaan pohdiskella, mikä on se syvin ero, miksi Amerikassa menee toisin, mutta Euroopassa näyttäisi menevän toisin? Onko jossakin kupla, vai onko niin, että Yhdysvalloissa on niin kova kilpailu, niin vahva yrittämisen meininki, että se saa rahamarkkinat ja valuutat toimimaan sillä tavalla kuin ne toimivat? Onko niin, että eurooppalainen vanheneva väestö on myöskin sijoittajien ja miettijöiden takaraivossa? Tiedetään, että täällä kustannukset tulevaisuudessa ovat ehkä huomattavasti korkeampia sosiaalisen vastuun kannalta kuin jossakin muualla.

Kuvaako tilanne, joka meillä on, meidän sosiaalista vastuullisuuttamme eurooppalaisissa maissa, kenties myös Suomessa? Kertooko se solidaarisesta palkkapolitiikasta ja tietyistä rajoituksista, jotka vaikuttavat tällä tavalla, vai kertooko se siitä, että me emme saa kaikissa eurooppalaisissa maissa aikaan sellaista tulosta kuin niillä edellytyksillä, jotka meillä sittenkin on ja olisi, pitäisi saada aikaiseksi? Tuskin meistä kukaan pystyy lopullista vastausta näihin kysymyksiin antamaan, mutta minusta olisi joskus hyvä miettiä, mikä on se todellinen ero Yhdysvaltain ja Euroopan tilanteen välillä, joka johtaa tällä hetkellä erilaisiin trendeihin.

[37] **Mikko Elo /sd:** Arvoisa puhemies! Haluan paikaltani sanoa vain muutaman lauseen. Hämmästyneenä kuuntelin ed. Oinosen puheenvuoroa, jossa hän sanoi, että Dow Jones, Nasdaq ja Hex ovat ilmiöitä, joista ei kansanedustajan oikeastaan pitäisi ollenkaan mitään tietää eikä välittää. Minusta tämä on todella hämmästyttävää, koska tosiasiahan on se, että markkinatalous on ylivoimainen talousmuoto tämän päivän maailmassa. Meidän pitää tietää se, miten markkinat toimivat. Se on jokaisen kansanedustajan velvollisuus tietää.

Se ei suinkaan tarkoita sitä, että me esimerkiksi kansanedustajina olisimme täällä tekemässä lakeja, joilla me aiheutamme syrjäytymistä tai kahtiajakautumista jne. Meidän tehtävämme on tasapainottaa tätä yhteiskunnallista kehitystä, mutta markkinat toimivat, ed. Oinonen, joka paikassa omalla painollaan, ja demokraattisen päätöksenteon on luotava olosuhteet, jotka mahdollisimman hyvin ottavat huomioon ne toiveet ja vaatimukset, joita kansalaisilla on.

Kun olen täällä vuosien mittaan kuunnellut, esimerkiksi ihan viime vuosina, keskustan kansanedustajien puheenvuoroja, niin kyllä niissä on heijastunut aivan erilainen näköala kuin ed. Oinosella. Kyllä se on uusliberalistinen vapaa yrittämisen henki. Esimerkiksi kun kuuntelee ed. Aulaa tai jotain muuta täällä, niin esiin tulee va-

paa liberalistinen talousoppi, johon työreformi hyvin oleellisesti liittyy, kuin vain mahdollista.

Puhemies! Kyllä minä toivon, että jos ed. Oinonen tosissaan on sitä mieltä, että kansanedustajien ei pidä edes tietää Dow Jonesista, Hexistä eikä Nasdaqista, pyytäisin kyllä opiskelemaan ed. Oinosta näitä asioita.

38 **Toimi Kankaanniemi /skl:** Arvoisa puhemies! Ed. Elolle voi todeta, että me elämme sosialidemokraattien johtaman hallituksen aikaa, ja hän haaveilee vallan toisenlaisesta politiikasta, kuin mitä nyt harjoitetaan. En tiedä sitten, ovatko oikeita ne kuuluisat Harvardin opit, joita ed. Aula ehkä edustaa ja ehkä pian hänen puolueensa puheenjohtajakin. Ilmeisesti Harvardissa ei Suomen ongelmiin niinkään puututa, vaan viedään eteenpäin amerikkalaislähtöistä kapitalismia, mutta sitähän on nykyinen hallituskin vienyt voimalla eteenpäin, ettei mitään uutta auringon alla.

Arvoisa puhemies! Tämän keskustelun aikana on paljon puhuttu Emusta ja eurosta, niin kuin on tietysti sopivaakin, kun ollaan ensimmäistä eduskunnan pankkivaltuuston kertomusta käsittelemässä siltä ajalta, jolloin on oltu Emussa mukana. Kuitenkin on todettava, että tämä tarkasteluaika euron osalta on vielä kovin lyhyt, vuosi ja muutama kuukausi. Se ei anna oikeaa kuvaa siitä, mikä on euron todellinen vaikutus. Ei kai lopullisesta vaikutuksesta voi koskaan puhuakaan, ennen kuin euro on kaatunut jonakin aikana EU:n mukana mahdollisesti.

Mutta tämä aika on ollut Yhdysvalloissa ja maailmantaloudessa kasvun aikaa, ja meilläkin Suomessa ja koko Euroopassa on ollut poikkeuksellisen voimakas kasvun kausi menossa. Se ei anna oikeaa kuvaa siitä, miten euro toimii erilaisissa talouden tilanteissa ja erilaisten aaltojen pyyhkiessä eri nopeudella ja eri vauhdilla eri euromaissa ja mitkä ovat sen vaikutukset työllisyyteen, kansantalouteen, bruttokansantuotteeseen, valtiontalouteen jne. Ne ovat mielenkiintoisia kysymyksiä, ja uskallan ennustaa, että ennen kuin viisi tai kymmenen vuotta, jos ottaa varovaisemmin niin sanotusti, on kulunut, niin on nähty näitäkin kausia ja tiedetään, mitä on todella tapahtunut.

Nyt on eletty tätä aikaa, ja tosiasia on se, että euro on devalvoitunut tavattoman voimakkaasti, ja se on tuonut meille ylimääräistä hyvää, koska Suomessa viennin merkitys on suuri ja vielä euroalueen ulkopuolellekin mittava. Se on tuonut tietysti meille vientiteollisuudelle ja sitä kautta kansantaloudelle tavattoman paljon ylimääräistä hyvää. Minusta onkin syytä varoittaa, että sen varaan ei ole syytä rakentaa tulevaisuutta liian voimakkaasti. Me elämme poikkeuksellisessa tilanteessa, kun valuuttamme on devalvoitunut voimakkaasti ja tuonut niin Nokialle kuin muillekin vientifirmoille huomattavan lisätuoton.

Devalvaatio ei varmaankaan tule olemaan jatkuvaa eikä sen taso ehkä sama kuin tässä tilanteessa. Täällä ministeri Niinistö, niin kuin moni muukin, totesi, että ei se ole ongelma, jos euro alkaa revalvoitua, kun meidän viennistämme kuitenkin pääosa, kaksi kolmasosaa pyöreästi, tapahtuu euroalueelle. Mutta kyllä siinäkin on riski. Voi olla, että se tilanne, joka eteen tulee, merkitsee sitä, että Saksassa ja Ranskassa kysyntä alenee ja sitä kautta joudutaan ankaraan kilpailuun. Toisaalta silloin myös euroalueen ulkopuolelta kilpailu kohtaa meidät aivan uudella tavalla, jos valuutan arvo tosiaan toisin päin käy, kuin on nyt tapahtunut. Eli ihan lyhyesti totean, että meillä on takana liian lyhyt tarkasteluaika sanoa mitään kovin syvää euron osalta vielä.

Kun katsoo euromaiden talouslukuja kertomuksen sivulla 12, niin kyllä Saksan, Ranskan ja Italian, jotka ovat suurimmat näistä maista, budjettiylijäämä tai tietysti miinusmerkkinen ylijäämä eli tosiasiassa alijäämä, on edelleen, vaikka se on hieman supistunut, kuitenkin yli euroalueen keskimäärän. Nämä maat eivät ole päässeet tässä siihen tahtiin, että voisi sanoa, että oltaisiin kovinkaan vakuuttavalla pohjalla alijäämän suhteen. Bruttovelkakin on esimerkiksi Italiassa erittäin suuri ja alentunut vuodessa suhteellisen vähän. Eli kovin terveenä ei voi pitää vielä näillä luvuillakaan johtavia euromaita, ja se luo oman varoittavan näkymänsä tähän tilanteeseen, jossa elämme.

Arvoisa puhemies! Totesin, että suuret vientiyhtiömme ovat hyötyneet euron devalvoitumisesta. Se on tosiasia. Se on näkynyt käytännössä myös niin, että näiden yhtiöiden johtajat ovat saaneet aika hyviä palkankorotuksia, tulonlisäyksiä, ja siinä suhteessa nousi mieleen voimakkaasti tämänpäiväinen uutinen, jonka leikkasin Keskisuomalaisesta. Täällä todetaan, että norjalaiset palkansaajat kyllästyivät ökyrikkaisiin. Norjassa on tuloerot lähteneet voimakkaaseen kasvuun. Johtajien palkat ovat nousseet 45 prosenttia vuodessa, ja työntekijöille tarjotaan muu-

taman äyrin korotusta. (Ed. Elo: Niin on tapahtunut Suomessakin!) — Suomessa on tapahtumassa aivan samaa nopeasti. — Euron heikkeneminen ja devalvoituminen on lisännyt suurfirmojen tuottavuutta. Mutta se ei ole todellista tuottavuutta silloin, kun se tapahtuu rahan arvon alenemisen kautta, mutta tätä kautta on tullut perusteet ikään kuin sille, että firmat ovat nostaneet johtajiensa palkkoja.

Tämä on myös nostettava esille siinä mielessä, että meillä saattaa käydä ennen pitkää samalla tavalla kuin Norjassa. Norjan ammattiyhdistysliikkeen johtaja pani kaikkensa likoon, että Norjassa olisi tuo sopimus saatu aikaan, mutta matalapalkka-alat, lähinnä julkinen sektori, kaatoivat sen äänestyksessä. Niin siellä eilen sitten mentiin lakkoon. Suurin lakko 15 vuoteen käynnistyi eilen.

Tämä osoittaa sen, että me olemme vaarallisella tiellä, kun osittain pettävällä pohjalla suurfirmojen tuottavuus kasvaa ja se on perusteena johtajien palkkojen korotuksille. Se on perusteena kyllä myös eräiden vahvimpien vientialojen työntekijöiden palkkojen korotuksille. Minä suon heille mieluummin sen, että palkat nousevat. Eivät tietysti saisi sielläkään palkat nousta kohtuuttomasti. Täytyy muistaa, että sielläkään se ei saa tapahtua pettävälle pohjalle eli rahan arvon alenemisen pohjalle. Näin on nyt ehkä jossain määrin tapahtunut. Ja mikä vaarallisinta, julkinen sektori meilläkin — sairaanhoitajat, opettajat, poliisit ja monet muut julkisen sektorin työntekijät — jää jatkuvasti jälkeen palkkakysymyksissä, ja meillä on edessä suuri mahdollisuus tällaisen Norjan-mallin mukaiseen kriisiin, joka sitten tuhoaa kyllä kasvun hedelmät aika nopeasti ja voimakkaasti, jos näin pääsee käymään.

On annettava siitä tunnustus, että tänä kevättalvena ei tällaisiin suuriin lakkoihin ajauduttu ainakaan pitkäaikaisesti, mutta edessä niitä voi olla, enkä minä ainakaan tuomitse sairaanhoitajia taikka muita matalapalkka-alojen työntekijöitä, jotka tekevät raskasta ja arvokasta työtä ja joiden palkkataso on alhaalla ja jää koko ajan vielä entistä enemmän jälkeen. Tähän pitää vakavasti kiinnittää huomiota. Mielestäni verotuksen alentaminen hyvätuloisten osalta on jopa tuomittavaa tässä tilanteessa. Meidän pitää ottaa hyvätuloisilta veroja ja hoitaa julkisen sektorin palvelut kuntoon ja niiden alojen työntekijöiden ansiotaso oikeudenmukaiselle, työn arvoa vastaavalle tasolle. Näin ei tällä hetkellä ole.

Arvoisa puhemies! Täällä käytiin keskustelua suomalaisten tulonjaosta ja tilanteesta. Ihan lyhyesti mainitsen, että hallituksen kertomuksessa sosiaali- ja terveysministeriön osalta — se täällä käsiteltiin muistaakseni viime viikolla — oli lause, jota silloin lainasin. Siinä todetaan, että "vuoden 94 jälkeen köyhien määrä on kasvanut noin 80 000 hengellä eli 200 000 henkeen". Suomessa köyhien määrä on siis lähes kaksinkertaistunut Lipposen hallituksen aikana. Hallitus toteaa, että "pääsyynä köyhyysasteen nousuun on sosiaaliturvan uudelleen jakavan vaikutuksen pieneneminen".

Suomeksi sanottuna Lipposen hallitus on leikannut kaikkein heikko-osaisimmilta sosiaaliturvaa niin, että niin työttömät, pitkäaikaistyöttömät kuin monet muut ryhmät ovat pudonneet Euroopan unionin mittareiden mukaisen köyhyysrajan alapuolelle. Tämä on realistinen tosiasia tänä päivänä, ja se on valitettavaa. Totean, että on suuri häpeä Lipposen hallitukselle, kun se kolmen vuoden päästä jättää tehtävänsä ja köyhien määrä maassa on sen kahdeksan vuoden aikana tällä vauhdilla reilusti yli kaksinkertaistunut. Se on häpeä.

[39] **Pekka Vilkuna /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron lähinnä ed. Juurolan puheenvuoron jälkeen, mutta idea ei aivan toteutunut. Tästä salista kerkesivät kaikki hallituspuolueiden edustajat kadota tänä odotusaikana. Mutta kerron kumminkin, mitä ajattelin.

Ed. Juurola esitti kysymyksen: Mitä on tapahtumassa, kun omistajan vastuu työpaikoista katoaa? Todella 60-luvulla New Yorkin pörssissä yhtiöiden osakkeista vain 20 prosenttia per vuosi vaihtoi omistajaa. Nyt on luku yli 80 prosenttia. Omistajat ovat tänä päivänä todella kasvottomia ja vastuuttomia, ne jotka pyörittävät maailmantaloutta: niin sanottuja markkinavoimia. Hallituksethan eivät voi tämän päivän maailmassa muuta kuin myötäillä näitä markkinavoimia.

Näyttää todella siltä, että olemme menossa maailmaan, jossa markkinavoimat johtavat kaikkea ja jatkuvan kasvun ajatus on ainoa, mikä toimii. Hallitusten tehtäväksi jää vain pitää näiden rikkauksien ulkopuolella oleva tavallinen väestö tyytyväisenä. Eikä hallituksella näytä olevan siihen konsteja kuin neljä kappaletta eikä näytä olevan haluakaan etsiä muita konsteja. Ne konstit ovat urheilu, uskonto, huumeet ja tissiviihde. Niitä sopivasti rajoittelemalla tai löysäilemällä

hallitus pitää sen 80 prosenttia kansasta, joka työn tekee ja on työttömänä, tyytyväisenä, ja se parikymmentä prosenttia, joka omistaa nämä markkinavoimat, johtaa koko maailmaa.

40 **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Elolle lausun kiitoksen siitä, että hän on minunkin puheenvuoroani halunnut täällä kuunnella. Sen haluan ensinnäkin oikaista, että totta kai on hyvä ja tarpeellista, jos kansanedustaja tietää näitä tämän ajan hokkuspokkushokemia, joita uutiset ja talousuutiset hokevat: hexiä, heliboreja jne. Ne on tarpeen ja hyvä tietää kenen tahansa, mutta halusin äskeisellä puheenvuorollani sanoa sen, että suurelle osalle suomalaisia, näin oletan ne ovat täysin vieraita, täysin etäisiä käsitteitä. Kansa tietää paljon paremmin, mitä tapahtuu jääkiekossa tai jossakin muualla, kuin mitä nämä tämmöiset merkitsevät. Ne jäävät jollakin tavalla vieraaksi salatieteeksi. Elikkä minusta tuntuu, että kansa ei todellakaan pysty enää huolimatta tiedotusvälineitten laajasta uutistarjonnasta seuraamaan sitä, missä maan talous todella menee. Kansalle riittää se, onko siellä omassa lompakossa rahaa. Oman lompakonkin rahavaranto on monta kertaa hyvin kevyt.

On tapahtunut siis vieraantuminen, sanoisinko, tämän päivän kansantaloudesta. Se on etääntynyt, aivan niin kuin täällä on tuotu esille. Meidän rahakytkentämme Emuun, josta muun muassa haapamäkeläinen Veli Korpikannas teki eduskunnan oikeusasiamiehelle kyselyn, millä oikeudella hänen markkansa ollaan viemässä euroksi, on vieraannuttanut ja vienyt asian meidän käsistämme. Minä tiedän, että ennen vanhaan jokainen uittotyömies, jokainen metsätyömies tiesi tarkkaan, missä maan talous menee, tiesi tarkkaan perusasiat. Ne olivat selviä asioita. Tiedettiin, mikä on snellmanin kuva ja mitä sillä ostaa ja mitä sillä saa. Nyt on tapahtunut tämän ajan myötä vieraantuminen yksilön kohdalla taloudesta, kansantalouden peruskäsitteistä.

Aikanaan 20—30 vuotta sitten, kun itsekin suoritin talous- ja sosiaalihistorian arvosanoja, ei näitä tämän päivän taloustermejä ollut vielä esillä. Täällä puhutaan ihan uusilla termeillä ja uusilla käsitteillä tänä aikana. Ei ihme, että tavallinen suomalainen ei voi saada tähän otetta. Mutta sen otteen suomalainen saa, että ei mene hyvin, vaan asiat menevät väärin päin. Tämä ei tunnu hyvältä. Siksi minä toivoisin, että saataisiin jollakin tavalla kansantalouden ja kansakunnan perusasiat myös sillä tavalla selitettyä, että jokainen suomalainen voisi näistä saada selkoa.

Kun ministeri Niinistö sanoo sen, että valtionvelkaa lyhennetään, sen suomalainen ymmärtää. Vaikka tuo lyhennys nimellisarvoltaan on valitettavasti vähäinen ja vaikka todellisuus on, niin kuin ed. Mauri Pekkarinen toi esille, että velkaantuminen on Suomen rahan arvon heikkenemisen vuoksi vain lisääntynyt, silti tuon asian kansalainen pystyy vielä tajuamaan.

Tässä on käyty hyvin monimuotoista keskustelua talouspolitiikan perusteista. Kuten sanoin, talous ja yhteiskuntapolitiikka ja sen arvot liittyvät yhteen. Meillä tulisi olla entistä enemmän arvokeskustelua talouspolitiikan perusteiksi. On aivan erinomaista, että tänään on myöskin sitä haluttu useammassakin puheenvuorossa sivuta.

41 **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa rouva puhemies! On ihan hieno asia, että sekä viimeksi ed. Oinonen että aikaisemmin ed. Vilkuna, hiukan eri tavoin tosin, kyseenalaistivat kapitalismin perusperiaatteita, jollainen mielestäni on myös se, että myös ihmisarvoa arvotetaan rahalla, jolloinka ihmisarvo jää rahan arvon, omaisuuden arvon taakse. On aivan oikein ja hyvä kuulla, että paikalla olevat keskustan kansanedustajat ovat tässä liikkeellä.

Mutta miten me sitten tosiasiassa, jälleen kysyn sitä, voimme vaikuttaa näihin asioihin, koska eivät muun muassa ed. Elon täällä tuomat perustelut ja kommentit ole arvottomia siinä, että markkintalous on se, mikä pyörittää pientä Suomea myös. Me emme voi panna lappua luukulle, että olemme ulkona tästä maailmasta emmekä osallistu tämän maailman realiteetteihin. Silloin tietysti on kansainväliset sopimukset, Tobinin veron tyyppiset avaukset, ovat se tie. Sitten me pääsemme hallitsemaan näitä sokeita voimia, jotka jättävät ihmisarvon hyvin vähäiseen arvostukseen.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään talousvaliokuntaan.

3) Hallituksen esitys laiksi ehdokkaan vaalirahoituksen ilmoittamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 8/2000 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 8/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Ensimmäisessä käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

1 **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Ymmärrän hyvin, että halutaan selvittää niitä kysymyksiä, mitkä liittyvät vaalirahoitukseen. Kaiken tulee olla rehellistä ja rehtiä sekä vailla sidonnaisuuksia ja kytkentöjä. Kansanedustajan pitää voida toimia vapaasti omantuntonsa mukaan ja edustaen kansaa. Silloin jos tähän halutaan pyrkiä, tämä tavoite on kannatettava ja oikea.

Nyt käsiteltävänä oleva lakiehdotus on kuitenkin mielestäni sellainen, että sen kautta tämä tärkeä tavoite ei voi toteutua. Päinvastoin saattaa tulla ongelmia, joita asiantuntijalausunnoissa on muun muassa asianomaisissa valiokunnissa tuotu runsaasti esille.

Siksi ehdotan lakiehdotusta hylättäväksi.

2 **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Niin kuin ed. Oinonen totesi, lakia on valmisteltu vähän kevein perustein ja pehmein lähtökohdin. Mielestäni laki sellaisenaan, tavoite, ehkä on hyvä: politiikan julkisuus ja politiikan rahoituksen julkisuus. Mutta tapa, miten se tehdään, houkuttelee niitä, jotka asian kanssa ovat tekemisissä, väärinkäyttöön ja mahdollistaa yleensäkin väärinkäytön. Katson, että tämä ei ole tällaisenaan kypsä, vaan se on huonosti valmisteltu.

Kannatan ed. Oinosen ehdotusta lakiehdotuksen hylkäämisestä.

3 **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa rouva puhemies! En todellakaan ymmärrä, miksi keskustan takapenkkiläiset tätä asiaa nyt haluavat ampua alas niin kuin mielestään viallista sorsaa. Kyllä tässä nyt on kysymys nimenomaan siitä, että ensimmäisen kerran avattaisiin jonkinlainen säätely ja mekanismi tähän asiaan, mikä on hyvin kyseenalainen, vaalirahoitukseen, ja kyseenalainen nimenomaan siksi, että se on ei-läpinäkyvää, koska ilmaista juustoa, arvoisa, ed. Oinonen, on ainoastaan rotanloukussa. Ainut paikka, missä voitte, ed. Oinonen, nauttia ilmaisen lounaan, on hiirenloukku. Tämä on nyt avaus uuteen, joten ei ole mitään järkeä nyt tätä asiaa, niin kuin sanoin, alas ampua.

Tietysti jos haluaa ikään kuin nostaa profiiliaan, ainahan äänestys on hauska tapahtuma sen suhteen ja siinä eteenpäin pääsemiseksi, mutta itse asiaa se ei kyllä vie eteenpäin ollenkaan. Oletan, että ed. Seppo Lahtelan kannatuspuheenvuoro halusi suuntautua siihen, että meillä olisi hyvä vaalirahoitusta säätelevä laki. Parempi tämäkin kuin ei mitään.

4 **Juha Karpio /kok:** Rouva puhemies! Ed. Oinonen totesi, että vaalirahoituksen pitää olla rehellistä ja avointa. Tietenkin näin se on ilman muuta. En voi ajatellakaan, että siinä voisi muu lähtökohta olla. Myös hallituksen esitys, mikä nyt tehtiin, on avaus siihen, että lakia tullaan kehittämään. Myönnän, että hallituksen esityksessä samalla tavalla kuin perustuslakivaliokunnan mietinnössäkin on monia avoimia kohtia ja on myös edelleen kiertämismahdollisuuksia, niin kuin todettiin jo asian ensimmäisessä käsittelyssä. Mutta mikäli esitys nyt hylätään, sehän tarkoittaa sitä, että mennään aivan vanhalla pohjalla eteenpäin tulevissa kunnallisvaaleissa. Ei kai tämä ole myöskään hylkäysesityksen tehneiden edustajien tarkoitus?

5 **Toimi Kankaanniemi /skl:** Arvoisa puhemies! Laissa, joka nyt ollaan kuitenkin ilmeisesti hyväksymässä, on toki paljon sellaisia kohtia, joita voi pitää joko lapsellisina tai harkitsemattomina ja liian yksioikoisina. Markkarajat ovat tietysti aivan liian korkeat, valvontajärjestelmää ei oikeastaan paljoakaan ole, sanktiot puuttuvat jne. Ei tätä lakihanketta voi millään lailla kyllä kehua. Mutta ongelma, josta tämä on kummunnut, on aito ja oikea. On perusteltua demokratiankin vahvistamiseksi, että vaalirahoitusta tehdään julkisemmaksi ja saadaan siihen läpinäkyvyyttä. Tällä ei paljoa sitä saada, se on myönnettävä, mutta tämä on askel oikeaan suuntaan.

Mielestäni se, että tämä nyt hylättäisiin, olisi väärä signaali ihmisille siitä, että tämä talo ei halua ottaa edes pientä askelta oikeaan suuntaan. Mielestäni tämä on nyt kuitenkin syytä ottaa käyttöön sillä lähtökohdalla, että tätä pitää todel-

lakin kehittää eteenpäin, kun saadaan hieman kokemuksia. Kunnallisvaalit tuovat jo hieman kokemuksia, mutta toki näillä markkamäärärajoilla kokemukset ovat lähes olemattomat. Vasta seuraavat eduskuntavaalit kertovat, miten tämä toimii eduskuntavaaleissa, jotka ovat tässä suhteessa tietysti kaikkein tärkeimmät. Eurovaalitkin ovat tietysti tärkeät, kun äänestysprosentti on 30:ssä, niin tarvitaan monenlaisia toimenpiteitä kansalaisten luottamuksen lisäämiseksi. Toki syy on Euroopan unionissa, joka on salainen ja epäläpinäkyvä koko hanke.

6 **Olavi Ala-Nissilä /kesk:** Arvoisa puhemies! Kiinnitän huomiota siihen keskustelun sävyyn, mikä yleensä on puoluetoiminnasta käydyssä keskustelussa ja tämänkin lain yhteydessä. Sehän on arvokasta toimintaa, ja sitä pitäisi yhteiskunnan tukea. Puoluetuki vaan on vuoden 89 tasolla, vaikka kustannukset ovat nousseet, on tullut arvonlisävero ja kaikki muu mukaan.

Kiinnitän huomiota siihen, että SDP:n eläkkeelle jäävä taloudenhoitaja Ihalainen puhui siitä, kun puolueet joutuvat olemaan koko ajan kerjuulla — hänkin on tehnyt 30 vuotta kerjuutyötä — ja sen sijaan me tuemme muuta järjestötoimintaa. Raha-automaattiyhdistys tukee sosiaalitoimintaa, Veikkaus tukee urheilutoimintaa, ja erilaisia etujärjestöjä tuetaan verotuella Suomessa 1,5 miljardia markkaa vuodessa. Tiedämme, että etujärjestöillä on myös lakkotuen verovapaus, enkä lähde sitä poistamaan, mutta on myös täydellinen yleishyödyllisten yhteisöjen verovapaus. Etujärjestöjen tuki tässä maassa on aivan toista luokkaa kuin puolueiden tuki, jotka joutuvat olemaan koko ajan kerjuulla rahoittaakseen omaa kansanvaltaista toimintaansa, jota meidän täällä pitäisi puolustaa.

En ole tätä lakia esittämässä hylättäväksi, mutta tässä on ongelmia ja tarpeetonta idealismia. Pitää huomata se, että muuta järjestötoimintaa tuetaan paljon paljon enemmän kuin puolueiden toimintaa tässä maassa.

7 **Marja-Liisa Tykkyläinen /sd:** Arvoisa puhemies! Vaalirahoituslaki on tarpeellinen ja tarkoituksenmukainen. Vaikka hylkäysehdotus on tehty, katsoisin kuitenkin, että vaalilainsäädäntö lähtee eteenpäin ja järjestelmiä voidaan myös selkeyttää, mistä kenellekin ehdokkaalle rahoitukset tulevat. Mielestäni tämä on yksi hyvä askel eteenpäin.

Kaiken kaikkiaan tietenkin voisi ottaa käsittelyyn vaalijärjestelmän, onko se oikeudenmukainen ja oikean suuntainen, mutta se on ilmeisesti seuraavan lainsäädännön puheenaihe. Itse olisin sitä mieltä, että tulisi mennä sellaiseen järjestelmään, missä raha ei yleensäkään ratkaise vaaleja, vaan jokainen ehdokas voisi lähteä samalta viivalta.

Keskustelu päättyy.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Oinonen ed. S. Lahtelan kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus hylätään.

Selonteko hyväksytään.

Ed. Kantalainen merkitään läsnä olevaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotuksen, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on lakiehdotus hylätty.

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 74 jaa- ja 4 ei-ääntä; poissa 121. (Ään. 1) (Liite 1, s. 1703)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotuksen.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ulla Juurola /sd: Arvoisa puhemies! Painoin ensiksi ed. Kallion äänestysnappulaa, ja se pitäisi nyt mitätöidä.

Ensimmäinen varapuhemies: Merkitään.

Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyy.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Hallituksen esitys maakaasumarkkinalaiksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 134/1999 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 8/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Ensimmäisessä käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

[1] **Pentti Tiusanen /vas:** Puhemies! Kysymys on siis maakaasumarkkinoista, ja nyt ollaan tuomassa EU:n direktiiviä Suomen lainsäädäntöön. Viittaisin valiokunnan mietinnössäkin todettuun asiaan eli siihen, että Suomen maakaasuverkolla pitäisi olla yhteys EU:n verkkoon, toiseen EU-maahan tai yleensäkin niin, että Suomen maakaasuverkossa pitäisi olla toinen toimittaja nyt olevan yhden toimittajan lisäksi.

Tämän vuoksi on ollut kyllä aika kyseenalaista, että varsin monta kuukautta, lähes vuosi on ... (Hälinää)

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Ed. Tiusanen! Arvoisat edustajat! Nyt pyydän hiljentymään ja kuuntelemaan keskustelua. Käykää keskinäiset keskustelut salin ulkopuolella. Ed. Tiusasella on puheenvuoro.

Puhuja: Kiitos, puhemies! On kulunut lähes vuosi siitä, kun viimeksi on julkisuudessa voimakkaammin keskusteltu siitä, mitä kuuluu maakaasuverkon laajentamiselle tai yhteyksien luomiselle Suomesta länteen: Ruotsin kautta Norjaan tai sitten Itämeren ylitse Saksaan.

Puhemies! Viime kuukausien aikana ei asiasta ole keskusteltu eikä juuri mitään kuultu, ja nimenomaan tässä olisi mielestäni eduskunnasta hyvä lähettää viesti KTM:ään ja aktivoida uudelleen tämä tilanne ja päivittää se eli selvittää, mitkä ovat kaasuverkoston tulevaisuuden näkymät tämän hetken tiedon pohjalta.

Keskustelu päättyy.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyy.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Hallituksen esitys laeiksi palkkaturvalain 9 §:n ja siviilipalveluslain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 19/2000 vp
Työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnan mietintö TyVM 3/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Ensimmäisessä käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten toinen käsittely päättyy.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Hallituksen esitys laiksi maa-aineslain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 195/1999 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö YmVM 3/2000 vp
Lakialoite LA 20/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Ensimmäisessä käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

[1] **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Kysymyksessä on siis hallituksen esitys laiksi maa-aineslain muuttamisesta, johonka ympäristövaliokunta on antanut mietintönsä 3/2000 vp. Haluan ihan lyhyesti todeta sen, että kysymys on siis siitä, että maa-aineksen käyttäminen niin sanottuna kotitarveottona on tullut ilmoitusvelvollisuuden piiriin. Tämä ilmoitusvelvollisuus astuu voimaan, kun on kyse kotitarvekäytöstä, joka on 500 kiintokuutiometriä.

Ympäristövaliokunnassa eteni varsin pitkälle myös se ajatus, että kun ja jos tämä kotitarvekäyttö uudelleen saavuttaa merkittävän määrän, niin tulisi määritellä tietty selkeä kuutiomäärä,

joka edellyttäisi uutta ilmoitusta paikalliselle ympäristöviranomaiselle. Kuitenkaan nyt tässä tilanteessa ei ympäristövaliokunta ollut valmis tätä asiaa viemään lakiin, mutta toteaisin, että tulevaisuuden tarpeet huomioiden olisi varmasti aiheellista myöskin tämä jatko, kotitarveoton ilmoitusvelvollisuus, tehdä yksiselitteiseksi. Nythän se jää lakiin tulkinnanvaraiseksi. Se ei loukkaa sen enempää yrittäjien, tarkoitan nyt maatalousyrittäjien, maanviljelijöiden, kuin kenenkään muunkaan etua. Se olisi ympäristön kannalta perusteltua, koska tämän ilmoitusvelvollisuuden takanahan on huoli esimerkiksi pohjavesistä ja myöskin niistä muista maisema- jne. vaikutuksista, joita kotitarveottokin, kun se laajenee, saattaa aiheuttaa, mutta nimenomaan pohjavesikysymys on ensisijainen.

Keskustelu päättyy.

Ensimmäisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus hyväksytään.

Eduskunta pysyy ensimmäisessä käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely päättyy.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Hallituksen esitys laiksi aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 14/2000 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö YmVM 4/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Ensimmäisessä käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

[1] **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Tässä on nyt useampi ympäristövaliokunnan asia peräkkäin. Tässä kohdassa haluaisin todeta, että ympäristövaliokunta on tehnyt varsin hyvää työtä. Samoin kiitoksia ympäristöministerin ja hallituksen suuntaan nimenomaan siinä mielessä, että noin vuosi sitten, kun Lipposen kakkoshallituksen hallitusohjelma hyväksyttiin, siinä oli Itämeren suojelu hyvin tärkeänä osana. Hallitusohjelmassahan Itämeren suojelukysymys on mainittu viisi kuusi kertaa, joka tulee olemaan taas tänä kesänä erittäin paljon varmasti julkisuudessa etenkin sinileväkukintojen ja sinilevän lisääntymisen ja sen vaikutusten vuoksi.

Nyt aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäiseminen on ikään kuin toiseen kertaan jo käsitelty eduskunnassa Lipposen toisen hallituksen ja tämän eduskunnan aikana. Ensimmäinen kerta oli kesäkuussa 99, jolloin tästä Helcomin suosituksesta tai velvoituksesta ikään kuin ensimmäinen puoli hyväksyttiin, ja nyt tämä toinen puoli. Nyt ovat alusliikenteen sekä jäteongelma että myös öljyn ja kemikaalien ongelma, siis pilssivesiongelma kansankielellä sanottuna, hallinnassa. Tällä tavoin, puhemies, Lipposen hallituksen ohjelmaa on ihan oikealla aidolla tavalla toteutettu vuoden sisään merkittävällä tavalla Itämeren hyväksi.

Keskustelu päättyy.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyy.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Hallituksen esitys laiksi geenitekniikkalain muuttamisesta

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 22/2000 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 8/2000 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi perjantain täysistuntoon.

9) Hallituksen esitys laeiksi torjunta-ainelain ja torjunta-ainelain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 24/2000 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 4/2000 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi perjantain täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on ensi perjantaina kello 13, kyselytunti huomenna torstaina kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 17.07.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio

3) Hallituksen esitys laiksi ehdokkaan vaalirahoituksen ilmoittamisesta

Hyväksyminen/hylkääminen, (Ään. 1)

"Jaa" äänestävät seuraavat 74 edustajaa:

Hannu Aho /kesk
Eero Akaan-Penttilä /kok
Olavi Ala-Nissilä /kesk
Ulla Anttila /vihr
Eva Biaudet /r
Tarja Filatov /sd
Nils-Anders Granvik /r
Leena-Kaisa Harkimo /kok
Leea Hiltunen /skl
Anne Huotari /vas
Susanna Huovinen /sd
Mikko Immonen /vas
Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk
Ulla Juurola /sd
Jouko Jääskeläinen /skl
Reijo Kallio /sd
Bjarne Kallis /skl
Erkki Kanerva /sd
Toimi Kankaanniemi /skl
Kari Kantalainen /kok
Saara Karhu /sd
Tapio Karjalainen /sd
Juha Karpio /kok
Marjukka Karttunen-Raiskio /kok
Jyrki Katainen /kok
Antero Kekkonen /sd
Inkeri Kerola /kesk
Kimmo Kiljunen /sd
Martti Korhonen /vas
Juha Korkeaoja /kesk
Ossi Korteniemi /kesk
Valto Koski /sd
Jari Koskinen /kok
Mikko Kuoppa /vas
Esko Kurvinen /kok
Esa Lahtela /sd
Henrik Lax /r
Jari Leppä /kesk
Mika Lintilä /kesk
Pehr Löv /r
Hannes Manninen /kesk
Kari Myllyniemi /kesk
Raimo Mähönen /sd
Petri Neittaanmäki /kesk
Pekka Nousiainen /kesk
Outi Ojala /vas
Heli Paasio /sd
Mauri Pekkarinen /kesk
Pirkko Peltomo /sd
Margareta Pietikäinen /r
Riitta Prusti /sd
Kari Rajamäki /sd
Aulis Ranta-Muotio /kesk
Pekka Ravi /kok
Tero Rönni /sd
Pauli Saapunki /kesk
Matti Saarinen /sd
Petri Salo /kok
Jouko Skinnari /sd
Sakari Smeds /skl
Marjatta Stenius-Kaukonen /vas
Pentti Tiusanen /vas
Marja-Liisa Tykkyläinen /sd
Kari Urpilainen /sd
Raija Vahasalo /kok
Marjatta Vehkaoja /sd
Jukka Vihriälä /kesk
Pekka Vilkuna /kesk
Jari Vilén /kok
Jorma Vokkolainen /vas
Matti Vähänäkki /sd
Harry Wallin /sd
Ulla-Maj Wideroos /r
Ben Zyskowicz /kok

"Ei" äänestävät seuraavat 4 edustajaa:

Sulo Aittoniemi /alk
Seppo Lahtela /kesk
Lauri Oinonen /kesk
Raimo Vistbacka /ps

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat 121 edustajaa:

Esko Aho /kesk
Janina Andersson /vihr
Sirkka-Liisa Anttila /kesk
Pirjo-Riitta Antvuori /kok
Maria Kaisa Aula /kesk
Jouni Backman /sd
Tuija Brax /vihr
Klaus Bremer /r
Kaarina Dromberg /kok
Mikko Elo /sd
Jan-Erik Enestam /r
Merikukka Forsius /vihr
Christina Gestrin /r
Jukka Gustafsson /sd
Tuula Haatainen /sd
Satu Hassi /vihr
Olli-Pekka Heinonen /kok
Klaus Hellberg /sd
Esko Helle /vas
Pertti Hemmilä /kok
Rakel Hiltunen /sd
Jorma Huuhtanen /kesk
Matti Huutola /vas
Liisa Hyssälä /kesk
Jyri Häkämies /kok
Timo Ihamäki /kok
Ville Itälä /kok
Liisa Jaakonsaari /sd
Gunnar Jansson /r
Anneli Jäätteenmäki /kesk
Timo Kalli /kesk
Antti Kalliomäki /sd
Ilkka Kanerva /kok
Seppo Kanerva /kok
Matti Kangas /vas
Kyösti Karjula /kesk
Tanja Karpela /kesk
Tarja Kautto /sd
Marja-Leena Kemppainen /skl
Niilo Keränen /kesk
Mari Kiviniemi /kesk
Paula Kokkonen /kok
Katri Komi /kesk
Riitta Korhonen /kok
Johannes Koskinen /sd
Marjaana Koskinen /sd
Irina Krohn /vihr
Risto Kuisma /rem
Kalervo Kummola /kok
Pekka Kuosmanen /kok
Lauri Kähkönen /sd
Kari Kärkkäinen /skl
Seppo Kääriäinen /kesk
Jaakko Laakso /vas
Reijo Laitinen /sd
Annika Lapintie /vas
Markku Laukkanen /kesk
Jouni Lehtimäki /kok
Paula Lehtomäki /kesk
Johannes Leppänen /kesk
Suvi Lindén /kok
Paavo Lipponen /sd
Leena Luhtanen /sd
Eero Lämsä /kesk
Markku Markkula /kok
Hanna Markkula-Kivisilta /kok
Rauha-Maria Mertjärvi /vihr
Jukka Mikkola /sd
Pertti Mäki-Hakola /kok
Tero Mölsä /kesk
Sinikka Mönkäre /sd
Olli Nepponen /kok
Sauli Niinistö /kok
Håkan Nordman /r
Tuija Nurmi /kok
Kirsi Ojansuu /vihr
Kalevi Olin /sd
Maija Perho /kok
Sirpa Pietikäinen /kok
Kirsi Piha /kok
Osmo Puhakka /kesk
Veijo Puhjo /vas
Virpa Puisto /sd
Erkki Pulliainen /vihr
Susanna Rahkonen /sd
Jussi Ranta /sd
Antti Rantakangas /kesk
Maija-Liisa Rask /sd
Leena Rauhala /skl
Juha Rehula /kesk
Ola Rosendahl /r
Mirja Ryynänen /kesk
Päivi Räsänen /skl
Mauri Salo /kesk
Sari Sarkomaa /kok
Kimmo Sasi /kok
Ismo Seivästö /skl
Arto Seppälä /sd
Timo Seppälä /kok
Suvi-Anne Siimes /vas
Anni Sinnemäki /vihr
Juhani Sjöblom /kok
Osmo Soininvaara /vihr
Katja Syvärinen /vas
Säde Tahvanainen /sd
Ilkka Taipale /sd
Hannu Takkula /kesk
Esko-Juhani Tennilä /vas
Marja Tiura /kok
Martti Tiuri /kok
Irja Tulonen /kok
Erkki Tuomioja /sd
Pertti Turtiainen /vas
Kari Uotila /vas
Unto Valpas /vas
Matti Vanhanen /kesk
Anu Vehviläinen /kesk
Pia Viitanen /sd
Lasse Virén /kok
Matti Väistö /kesk
Jaana Ylä-Mononen /kesk